

8211

ప్రవృత్తి

హైదరాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘము

327 రెసిడెన్సీరోడ్డు, హైదరాబాదు

పుస్తక విక్రయశాలలో లభించు తెలుగు పుస్తకములు

తెలుగు భాషానిమితి వారివి :

తెలుగు విజ్ఞాన సర్వస్వము (చరిత్ర-రాజనీతి)	25-11-0
.. (భౌతిక రసాయన శాస్త్రములు)	25-0-0

శ్రీ చాళిరతి పంచనలు :

అగ్నివార	1-8-0
రుద్రవీణ	1-0-0

శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డి రచనలు

జలపాతం	1-11-0
నిర్మలీ	0-6-0
అజంతా గుంటరి	0-8-1
నారాయణరెడ్డి గేయాలు (ప్రచురణ, డిసెంబరు 55)	1-1-1

శ్రీ ఆంజనేయచరిత్ర రచనలు

సూర్యచరిత్ర (కె యం ముష్ణ నవల)	1-6-0
కంబరకన్య (కె యం ముష్ణ నాటకము)	1-4-0
దేవచరిత్ర (..)	1-0-0
గాంధీ-మార్క్స్ (కిషోర్‌లాల్ ముద్రావాలా)	1-8-0
ఉద్ధాకథలు	0-12-0

శ్రీ పట్టిసోప ఆహ్వాదిస్తామి రచనలు

ప్రజలమనిషి (నవల)	2-8-0
------------------	-------

సోమలయ యక్షస్మృతి రచనలు

పెద్దమనుష్యులు నాటకము	1- 8-0
-----------------------	--------

దావేపల్లివారి ప్రేమరబణలు

గాంధీమహాత్ముడు	1- 4-1
----------------	--------

చుక్కాని నవల	2- 8-0
--------------	--------

సంహృతిరాజీ ..	1- 4-0
---------------	--------

ఫోన్ : 4406

పంచిక ౪

తెలుగువాడు : హిందీకల్యాణం

నవంబరు ౪

స్రవంతి

సాహిత్య మాసపత్రిక
జూన్ 1956

★

పరిపాదకులు
వేమూరి అంజనేయశర్మ
సి. నారాయణరెడ్డి

★

హైద్రాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘము
827, రెసిడెన్సీ రోడ్డు - హైద్రాబాదు.

పంపకర్త చంబా
య. 3-0-0

విడిద్రుతి
శ్రీ 0-౧-౦

ఈ సంవికలో

1. సంపాదకీయం
2. ధమ్మపదపాఠము
—(నంకలనము) శ్రీ శ్రీనివాస పోదరులు
3. మహాపరినిర్వాణము (శ్రవ్యనాటిక)
—శ్రీ దాశరథి
4. మృత్యునిరాసము (కవిత)
—శ్రీ సురయా
5. విజ్ఞానములలో భారతీయ బౌద్ధకళ (వ్యాసము)
—శ్రీ పుట్టవర్తి శ్రీనివాసాచార్యులు
6. కులపితావ (గేయం)
—శ్రీ నందూరి వేంకటసుబ్బారావు
7. అంతిమలేఖ (కథానిక)
—శ్రీ విల్లపురెడ్డి
8. విష్ణుశి (గేయకవిత)
—శ్రీ రామనాథం
9. కస్మాక్ - జాగ్రత్త : (ఉబసుపోక)
—శ్రీ వెంకటేశ్వరరావు
10. కవితాకలం (నమీక)
—శ్రీ బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి
11. కాంతిదూక (కవిత)
—శ్రీ వాస నారాయణరావు
12. మళయాళ సాహిత్యము - మధ్యయుగము (వ్యాసము)
—శ్రీ ఆర్. కె. రావు
13. కరుణామూర్తి (కవిత)
—శ్రీ వేముగంటి నరసింహాచార్యులు
14. హిందీసాహిత్య శిక్షణ కవిత, శివరామవర్మ
15. పుస్తక పరిచయము

సంపాదకీయము :

బుద్ధ మహాపరినిర్వాణ జయంతి

బుద్ధ భగవానుని నిర్వాణం జరిగి గడచిన వైశాఖ శుద్ధ పూర్ణిమ నాటికి 2500 సంవత్సరాలు గడచినవి అనాడు యావద్భారతదేశమూ మహా జ్ఞానంతో బుద్ధభగవానుని మహాపరినిర్వాణ జయంతి ఉత్సవాలను జరుపు కొన్నది పీఠిక మానవజాతి దుఃఖాశ్రువులను తుడిచివేసి సర్వమానవ సౌఖ్యా తృప్త్య పథంలో మానవజాతిని నడిపించి విశ్వకళ్యాణమును సమరూర్ధ్వ బుద్ధ భగవానుని స్మరించినంత మాత్రముననే హృదయం ఉప్పొంగి పోగలదు బుద్ధ భగవానుని జన్మచే భారతదేశం పవిత్రమైంది మొదటినుండి ప్రపంచానికి భారత దేశం ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానభిడును పెట్టిఉన్నది ఐహిక సుఖములకుగాక అముష్మిక విచారణకు ప్రాధాన్యతనిచ్చి మానవుని ఆత్మశాంతికి అవసరమగు మార్గములు అన్వేషించినవారు భారతీయులు బుద్ధభగవానుడు హింసాప్రవృత్తమైన జగతిలో అహింసావాదమును ప్రతిష్ఠింపజేసి వైరమును వైరముతోగాక ప్రేమతో సమయింపజేయవలెనని ఉద్ఘోషించినాడు ఆ మహామహుని ఉదాత్త సిద్ధాంత ములను - బోధలను - జీర్ణించుకొని రాజకీయ జీవితంలో అహింసను జీవిత భాగంగా అనుసరించి భారతజాతిని దాన్యశృంఖలాలనుండి విడిపించి మహాత్మా గాంధీజీ విశ్వశాంతిదూత - ప్రేమదూత కాగలిగినాడు

మహాత్ముని కృషిచే భారతదేశం స్వాతంత్ర్యాన్ని సంపాదించుకొన్నది అయినా మనదేశం నెమ్మది నెమ్మదిగా మహాత్ముని సిద్ధాంతములనే మరచి పోతున్నది జాతిపితను మహాత్మాజీని మరచిపోయే దేశం బుద్ధుని జ్ఞాపకం పెట్టుకొనగలరా?

అలలుబాంబల యుగం దాటింది ప్రాచీనజనుబాంబల యుగం వచ్చింది విజ్ఞానశాస్త్రం కొత్త కొత్త మారణాస్త్రాలను కనిపెడుతున్నది మారణాయుధ నిర్మాణంతో దుష్టశక్తులు హింసాప్రవృత్తిని ప్రకోపింపజేసుకొంటూ మహా నాశనానికి తయారవుతున్నవి ఏకాద నృత్యం చేస్తున్నవి ఈ దుష్టశక్తులనుండి మానవజాతి బయటపడే రెలా? శాంతిమయమైన వాతావరణాన్ని సృష్టించే

దెలా? దేశదేశాల ప్రజలు వైరాలూ, విద్వేషాలూ మరచిపోయి సోదరులవలె మెలిగే దెలా? అందు కేది ఉపాయం? హృదయమున్న ప్రతివ్యక్తిని ఈనాడు ఎదుర్కొంటున్న ప్రశ్న లివే. సమస్య లివే కనుకనే ఈనాడు బుద్ధుని, మహాత్ముని మనం మరచిపోయే పిలులేదు. అడుగో, గతంలోనుండి బుద్ధభగవానుడు నెమ్మదిగా పిలుస్తున్నాడు, చల్లని కాంతి సందేశాన్ని వినిపిస్తున్నాడు ఆ చల్లని పిలుపును వినడానికి మన శ్రవణాలు అమరతను చూపుతున్నవి కొంతకాలంగా వివృతించి ఆ మహామహుని ఒక్కసారిగా మనం స్మరించుకొంటున్నాము స్వార్థము, అహంకారము, ఐహిక సుఖలాలసత్వము పెచ్చుపెరిగి ఒకజాతి ఇంకొకజాతిపి, ఒకదేశం ఇంకొకదేశాన్ని, ఒకవ్యక్తి ఇంకొకవ్యక్తిని పీల్చి పిప్పిచేయవలె ననే తమతమ దురాశలను వదలి, వరస్పర సహకారంతో — ప్రేమతో — అనందంగా జీవించి జీవితాన్ని పరిమళవంతం చేసుకొనవలసిఉన్నది. బుద్ధభగవానుని మహాపరినిర్వాణ జయంతి ఉత్సవాలద్వారా ప్రపంచం ఈ సత్యాన్ని గ్రహించగలదని విశ్వసిస్తున్నాము

బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి
ధర్మం శరణం గచ్ఛామి
సంఘం శరణం గచ్ఛామి

శిల్ప శోరణము
మంత్రావళి

ధమ్మ పద సారము

సంకలనము :

శ్రీ శ్రీనివాస సోదరులు

కళావరాహులు.

న హి వేరేన వేరాని సమ్మన్తిథ కుదాచనం

అవేరేన చ సమ్మన్తి ఏన ధమ్మో సనాతనో.

౧-౫

విరోధంచేత విరోధం ఎప్పటికీ శమించదు. అది ప్రేమచేతనే శమిస్తుంది.
ఇది సనాతన ధర్మం

ఉట్టాసేన పృమాదేన సజ్జమేన దమేన చ

దీపం కయిరాథ మేధావీ యం ఓఘో నాభికిరతి.

౨-౫

ప్రమత్తుడుగాక సదా జాగృతుడై మనస్సును, ఇంద్రియములను లోబరచు
కొని ఉండే బుద్ధిమంతుడు మహానముద్రం ముంచలేని ద్వీపంలాంటివాడు

న తం మాతా పితా కయిరా అజ్ఞో వాసి చ జ్ఞాతకా

సమ్మాపణిహితం చిత్తం సేయ్యసో నం తతో కరే.

౩-౧౧

పూర్తిగా వశపరచుకోబడిన మనస్సు ఎంత శ్రేయస్సు చేకూరుస్తుందో
అంత శ్రేయస్సు తల్లిగాని, తండ్రీగాని, ఇతర బంధువులుగాని చేకూర్చలేరు.

పుష్పాని పేవ పచినంత్రం వ్యాసత్తమనసం నరం

సుత్తం గామం మహోఘోవ మచ్చ ఆదాయ గచ్ఛతి

౪-౪

పుష్పాలనే, (ఇంద్రియసుఖాలనే) ఏరుకుంటూ, వాటియందే మనస్సు
నిలుపుకున్నవాణ్ణి నిద్రపోతున్న గ్రామాన్ని ఉప్పెన ముంచుకపోయినట్లు
మృత్యువు లాక్కుపోతుంది.

పుత్తా మత్థి ధన మత్థి ఇతి జాలో విహజ్జతి

అత్తా హి అత్తనో నత్తి కుతో పుత్తా? కుతో ధనం?

౫-౩

'నా పుత్రులు, నా డబ్బు' అని మూర్ఖుడు పరికపిస్తాడు. తనకు తానే
లేదే? ఇంక పుత్రు లెక్కడ? ధన మెక్కడ?

ఉదకం హి నయంతి నేత్తికా ఉసుకారా నమయంతి తేజనం

దారుం నమయంతి తచ్చకా అత్తానం దమయంతి పండితా ౬-౫

నీటిగొట్టాలు నీటిని ఎటు కావాలంటే అటు తీసుకుపోతాయి బాణాలు
చేసేవారు బాణాన్ని కావలసినట్లు వంచుతారు వడ్లవాళ్లు కట్టెను కోరినట్లు చెక్కు-
తారు. పండితులు అత్తను లోబరచుకుంటారు

రమణీయాని అరజ్ఞాని యథా న రమతీ జనో

పీతరాగా రమిష్యంతి న తే కానుగవేసిన్.

౭-౧౦

కామానువర్తులు గాని విరాగులు విహరించేవి జనసామాన్యానికి ఇంపు
గాని అరణ్యాలై వా రమణీయంగానే ఉంటాయి

యో సహస్రం సహస్రేన సంగామే మానుసే జినే

ఏకం చ తేయ్య అత్తానం న వే సంగామజుత్తమో

౮-౪

ఒక్కచేతిమీదిగా వెయ్యిమందిని యుద్ధంలో జయించినవానికంటే ఒక్క-
తన అత్తను కాను జయించినవాడే మిక్కిలి గొప్పవాడు

న అంతర్లిఖే న సముద్దమజ్జే న పబ్బతానం వివరం పవిస్స

న విజ్ఞతి సో జగతిప్పదేసో యథ్థ ట్టితో ముంచేయ్య పాపకమ్మా.

౯-౧౨

అకాశంమీదికి పోయినా, సముద్రమధ్యంలో దూకినా, కొండగుహల్లో
దూరినా ప్రపంచంలో ఏప్రదేశానికి పోయినా పాపం వదలిపెట్టదు.

సజ్ఞే తస్మి దండస్స సజ్ఞే ఖాయన్తి మచ్చునో

అత్తానం ఉపమం కత్వా న హనేయ్య న ఘాతయే

౧౦-౧

దండమంటే అందరికీ భయమే. అందరూ తనవంటివారే అనుకొని ఎవరినీ
కొట్టగూడదు. చంపగూడదు.

కోను చోపో ? కి మానందో ? నిచ్చుం వజ్జవితే సతి

అంధకారేనే ఓనద్దా పడిచం న గవేస్సళ ?

౧౧-౧౩

ప్రపంచమంతా తగలబడిపోతూంటే ఎందుకు వచ్చుకావు? ఏమిచూసు
కొని ఆనందిస్తావు? చీకట్లో కొట్టుకులాడుతూ కూడా దీపకోసం వెతుక్కు
చేమి?

సుకరాని అసాధూని అత్తనో అహితాని చ

యా వే హితం సాధుం తం వే పరమదుష్కరం ౧౨-౭

తనకు కీడు కలిగించే చెడ్డవనులు చెయ్యటం తేలిక మేలు కలిగించే సాధు
కార్యం చెయ్యటం చాలా కష్టం

యోచ పుట్టే పమజ్జిత్యా పచ్చా సో న పృమజ్జతి

సో ఇమం లోకం పథాసేతి అభ్యాముత్తో వ చందిమా. ౧౩-౬

మొదట పొరపాటుపడి తప్పుచేసినా తరువాత జాగ్రత్తగా ఉంటే
అతడు మబ్బువిడిచిన చంద్రునివలె ప్రకాశిస్తాడు.

అపి దీప్తేసు కామేసు రతా సో నాధిగచ్ఛతి

తద్ధాక్ష్ణయరతో హోతి సమ్మాసంబుద్ధ సావకో. ౧౪-౯

సమ్యక్సంబుద్ధుని సేవకుడు దివ్యభోగములయందుకూడా మనస్సు పెట్టడు.
కోరికలను చంపుకోటంలోనే అనర్తుడౌతాడు.

జయం వేరం పసవతి దుష్టం సేతి పరాశితో

ఉపసంతో సుఖం సేతి హిత్యా జయపరాజయం. ౧౫-౫

విజయం వైరం పెంచుతుంది ఓటమి దుఃఖం కలిగిస్తుంది. ఉపశాంతి
వైరవాదు జయపరాజయాలను వదలి సుఖంగా ఉంటాడు

మా పియే హి సమాగచ్ఛి అప్పియే హి కుదాచనం

పియానం అదస్సనం దుష్టం అప్పియానం చ దస్సనం. ౧౬-౧

ప్రియులను, అప్రియులను ఏర్పాటుచేసుకోవద్దు. ప్రియులు కనవడక
పోతే దుఃఖం, అప్రియులు కనవడితే దుఃఖం.

అక్ష్మోధేన జినే కోధం అసాధుం సాధునా జినే

జినే కదరియం దానేన సచ్చేన అలికవాదినం.

౧౭-౩

కోపంతోషన్నవాణ్ణి ప్రేమతోనూ, దుర్మార్గుణ్ణి మంచితనంతోనూ, లోభిని దానంతోనూ, అసత్యవాదిని సత్యంతోనూ జయించాలి.

అయసావ మలిం సముట్టితం తదుట్టాయ తమేవ ఖాదతి

ఏవం అతిథోనచారిసం సకకమ్మాని నయంతి దుగ్గతిం.

౧౮-౬

ఇనుమునుండి పుట్టి ఇనుమునే తినివేసే తుప్ప మాదిరిగా దుర్మార్గుణ్ణి అకనికర్మలై దుగ్గతికి తీసుకుపోతాయి.

న తేన పండితో హోతి యావతా బహు ఖాసతి

భేమి అవేరీ అభయో పండితో తి పపుచ్చతి.

౧౯-౩

అతిగా మాట్లాడినంతమాత్రాన పండితుడు కాదు. సహనశీలుడు, ప్రేమ మయుడు, నిర్భయుడు అయినవాడే పండితుడు.

మగ్గా నట్టంగికో సేట్టో సచ్చానం చతురో పదా

విరాగో సేట్టో ధమ్మానం ద్విపదానం చ చక్ఖమా.

౨౦-౧

మార్గాలలో అష్టాంగమార్గం,* సత్యాలలో చతురార్య సత్యాలు, ధర్మాలలో వైరాగ్యం శ్రేష్ఠమయినవి. మనుష్యులలో సంబుద్ధుడు శ్రేష్ఠుడు.

దూరే సన్తో పకాసేన్తి హిమవన్తో వ పబ్బితో

అసన్తేత్త న దిస్సన్తి రత్తి ఖత్తా యథా సరా

౨౧౧-౧౫

మంచీవారు దూరంనుంచికూడా హిమాలయాలవలె కనబడుతుంటారు. చెడ్డవారు చీకటిలో వేసిన కాడాలవలె కనపడరు.

*అష్టాంగమార్గం సమ్మాదిట్టి (సమ్యక్సృష్టి), సమ్మాపంకపిప్పీ (సమ్యక్సంకల్పము) సమ్మావాదా (సమ్యక్వాక్కు), సమ్మాకమ్మంతో (సమ్యక్కర్మ), సమ్మా అతీవో (సమ్యక్ జీవము), సమ్మావాయామో (సమ్యక్వాయామము), సమ్మాపఠీ (సమ్యక్భావము), సమ్మాసమాధి (సమ్యక్సమాధి).

కయిరా చే కయిరోధేనం దల్హ మేనం పరక్కమే

నిథిలో హి పరిజ్ఞాణో భియ్యో అకిరతే రజం ౨౨-౮

చేయదలచినపనిని పూర్తిగాను, పరిశ్రమతోను చేయాలి. సన్యసించి కూడా శిథిలప్రవర్తన కలిగిఉంటే మాలిన్యం వ్యాపింపజేసినవాడౌతాడు.

ఏకస్స చరితం సేయ్యో నత్తి జాలే సహాయతా

ఏకో చరే న చ పాపాని కయిరా అప్పొస్సుక్కో మాతంగ
రజ్జోవ నాగో ౨౩-౧౧

మూర్ఖుడితో చెలిమిచేసిందానికంటే ఒంటరిగా ఉంటం మేలు ఏవోపం చెయ్యకుండా ఒంటరిగా ఉండి, అరణ్యంలో మోతంగజాతి ఏనుగు ఏ కాదర బండి లేకుండా ఉన్నట్టు ఉండాలి

తిణదోసాని భేత్తాని ఇచ్చాదోసా అయం పజా

తస్మా హి విగతిచ్చేసు దిన్నం హోతి మహప్పలం ౨౪-౨౬

పొలాలను కలుపు పాడుచేస్తుంది ప్రజలను కోరిక పాడుచేస్తుంది కనుక కోరిక చంపుకున్నవారి కిచ్చిన దానం ఎక్కువ ఫలిత మిస్తుంది

నత్తి ఝానం అపజ్ఞాస్స వజ్ఞా నత్తి అఝాయతో

యమ్హి ఝానం చ వజ్ఞం చ సవే నిజ్ఞాన సన్తికే ౨౫-౧౩

ప్రజ్ఞలేనివానికి ధ్యానం కుదురదు ధ్యానం కుదురనివాడికి ప్రజ్ఞ కలుగదు. ప్రజ్ఞ, ధ్యానం రెండూ కలవాడే నిర్వాణం పొందగలుగుతాడు

న జటా హి న గోత్రేన న జచ్చా హోతి బ్రాహ్మణో

యమ్హి సచ్చం చ ధమ్మో చ సో సుచీ సో చ బ్రాహ్మణో ౨౬-౧౧

జడలచేతగాని, గోత్రంచేతగాని, జాతిచేతగాని ఎవడూ బ్రాహ్మణుడౌతాడు. సత్యం, ధర్మం అవలంబించినవాడే బ్రాహ్మణుడు అతడే పవిత్రుడు.

ధమ్మ వదపారము వంహ్మము.

శ్రవ్యనాటిక :

మ హా ప రి ని ర్వాణ ము

—శ్రీ దా శ ర థి

ఇందలి పాత్రలు

పురుషులు

బుద్ధుడు

నందుడు బుద్ధుని తమ్ముడు, విజేషి

మల్లుడు గ్రామీణుడు

ఆనందుడు బుద్ధుని ప్రథమానుయాయు

ఉపాలి ఉపాసకుడు

స్త్రీలు

కల్యాణి పూర్వాశ్రమంలో నందుని భార్య

అమ్రపాలి రాజనేశ్య

ఉత్పలవర్ణ ఉపాసిక

(ఒకటవ రంగం)

నందు . ఇక్కడికి హిరణ్యవతివది ఎంతదూరం నాయనా !

మల్లుడు . హిరణ్యవతి ! హిరణ్యవతి ఇక్కడికి చాలా దూరం చాలాచాలా దూరం కివీసం
ఓ పది యోజనాలయినా వుంటుంది

కల్యాణి . అమ్మో ! పదియోజనాలే.

మల్లుడు . ఓనమ్మా ! అయితే అంత గాఢావదడం దేనికి మీకు త్వరగా వెళ్ళాలనివుంటే
నేను ఏదైనా నాహాసం ఏర్పాటు చేస్తాను. అన్నట్లు మీరు ఎవరు, ఎక్కడినుంచి
వస్తున్నారు :

నందు : మేమా ! మేము బౌద్ధవిజ్ఞానం ఈమెపేరు కల్యాణి నేను నందుణ్ణి బుద్ధ
మూర్తి అదేగానుపారం వింహళం వెళ్ళాం, తిరిగి వస్తున్నాం.

కల్యాణి : మాకు ఎందుకో ఓ రెణ్ణెల్లెత్రికం మనస్సులో ఒక వీతి వట్టుతుంది అదేమిటంటే
బుద్ధమూర్తి చాలా వృద్ధులై పోయినారు ఆయన ఏకజాన మనసు వదిలేస్తారో అని

మల్లుడు : శరీ ! బుద్ధమూర్తిని చూడాలిచే వెతుకుంటే హిరణ్యవతి నైపెందుకూ ! ఒకనారం
రోజుంత్రికం నైగారి వద్ద మామిడికోటలో స్వామిని దర్శించుకున్నాను.

నందుడు అ- పిచ్చ స్వామిని దర్శించుకన్నావా? స్వామి ఎలావున్నాడు? ఏమంటున్నాడు? చెప్పుచూ.

మల్లుడు స్వామి అత్రుపారి మామిడితోటలో వున్నాడు అయినవెంట అనుకుంటావా వున్నాడు స్వామి చాలా డబ్బి వున్నాడు వార్షిక్ అయిన కనురెప్పరిమీద ఐదవూగా ప్రేలాడుతున్నది. అయిన కొంచెం మూర్ఖుడున్నాడు. శరీరంలో పక్కంపోయింది. శరీరమంతా నొప్పులు.

కల్యాణి అయ్యో స్వామీ! నా స్వామికి ఎన్నికష్టాలు వచ్చినవి?

మల్లుడు అయినా స్వామి సత్యులో ఉత్సాహంగా శిష్యుకోటికి ప్రబోధం చేస్తున్నాడు. అస్తమిస్తున్న మూర్ఖ బింబంగా అయిన అత్యంత గంభీరంగా వున్నాడు.

నందుడు అయితే ఇక్కడికి వైకారి ఎంతదూరం?

మల్లుడు వైకారి 5 అయినాడు యోజనాలైనా వుంటుంది అయితే మీకు ఈరాత్రికి వెళ్ళ దానికి పీటాడు దారిలో పల్లనది అడ్డుపడుతుంది వైగా వర్షాకాలం, రాత్రిపూట వడులు పొంగెత్తుతాయి మీరు ఈ పూట ఇక్కడే విశ్రమించండి.

కల్యాణి అయ్యో, నా స్వామికి ఈ వారం రోజుల్లో ఏం ప్రమాదం జరిగిందో?

మల్లుడు అమ్మా! బుద్ధమూర్తికి ప్రమాదం జరిగితే క్షణంలో ప్రవచనం అంతటికి తెలుస్తుందమ్మా! పిచ్చ భయపడకు.

కల్యాణి నాకు జ్ఞానధిక్ పెట్టి, నన్ను తేజోలోకంనైపు మరల్చిన నా స్వామిని ఎప్పుడు దర్శించుకుంటాను

నందుడు కల్యాణి! నాకూ బెంగగానేవుంది కాని అదైర్వ్యపడితే లాభంలేదు. కామంలో తవించే మన ఇరువురికి ఉదాత్తమైన అమృతవళం చూపిన స్వామిని చూడకుండా నేనుమాత్రం బ్రతకగలనా? బ్రతకగలనా మందరీ!

కల్యాణి నన్ను మందరి అవి విలువకు నాకు గతం జ్ఞాపకం వచ్చి పాడుకూసంలో వది పోతాను స్వామి పెదపురిమండి ఉచ్చరించబడిన కల్యాణి అనే పేరే నాకు బావుంటుంది.

నందుడు క్షమించు కల్యాణి! అయితే మనం ఏనాడో తృణించివచ్చిన పాతబ్రతుకు మనసు చాలా దూరాన వదిలిపోయింది ఇంకా అది మనసు వందించదు పొగలేని అగ్నివలె న్యర్పమైన స్వామి మనలోని చెరువంతా ఎప్పుడో కార్చివేళాడు. ఇంకా మనకు రోగకాయాలేదు ఇవి మన దర్మకాయాలు

మల్లుడు మీరు బుద్ధమూర్తికి చాలా వచ్చిపాతులుగా వున్నాడు.

కల్యాణి ఈయన స్వామికి శమ్ముడు. నేను

నందుడు ఈమె సాక్షాత్తు మరదలు

కల్యాణి అది భూర్వాక్రమంలో, ఇప్పుడు మేం బౌద్ధధిక్షితులం. మాకు వరసలు ఇంక లేవు. మేం వరభృతం నేనైకశిష్యులం.

మల్లుడు. శరీరాన్ని జయించకల ఈ మహాశక్తి బద్ధుడి వల్లనే మీకు వచ్చివుంటుంది.

కల్యాణి చున్నదట్టి జయించినాడు బుద్ధుడొక్కడే.

వందుకు తోగకాయంనుండి ధర్మకాయ ప్రవేశం చేయించిన మహామూర్తి బుద్ధుడు

చుట్టకు : మీరు వదిలినదిది అలవిపోయినట్లున్నాడు. కాస్త విశ్రమిస్తారా :

వందుకు నాయనా : స్వామిని చూచేదాకా నాకుగానీ ఆమెకుగానీ రెవ్వరాలూ మూడేళ్లైంది
ఆయిష్టుచూడక దక్షిణం అంతా సంచారంచేసి ఆయన మహాబోధను జనానికి
వివరిస్తూ వస్తున్నాం. మాకు బుద్ధుడే నిద్ర బుద్ధుడే మేల్కొలుపు

కల్యాణి (కొంచెం నిద్రార్థుకూ) మాకు బుద్ధుడే బ్రతుకు, బుద్ధుడే మెతుకు, బుద్ధుడే
అనందం, బుద్ధుడే అందం చందం

చుట్టకు, అహా : కారీరక కుర్చువానికొచ్చి జయించి ఆదుందికమై పక్కాన్ని అన్వేషించే
మీ బ్రతుకులు ఎంత విచిత్రమైనవి : మేము రేయింబగళ్ళూ పొట్టకూటికోసం నానా
అగదాస్తానాది, ఆ కరునాక కామ ఉల్బంబలన సంపారం పెంచుకుని వట్టువురుగులా
మా చుట్టూ మేమే ఉచ్చులు అట్టుకుని చస్తున్నాం. మీరు ముక్తలు, మీరు పుణ్యులు.

కల్యాణి నెత్తిపై తారమన్న వానికి విషాదము
అది తొలగిపోయినపుడు పౌండ్లమ్యు కలుగు
ఒక్కవర్షాయ మా తార మూర్చివేయ
మరల దానిని వహియింప మనసుపోదు

వందుకు నైతిపై వాడుదానిపై మేడలవయి
పాడుకోరిక హెచ్చి సంబరము వచ్చి
తిరిగి జన్మించి తిరిగి మిత్తి చెయి జీక్కి
మానవుల దెంతగా చగవూచినారు :

కల్యాణి సకువులను వశీలను వట్టివైదుకొఱుకు
మానవుల రుచ్చు వచ్చుగా బామగోచి
అకరెరుంగడు సంపారమనెడి యుచ్చు
వచ్చుకొను కానె, అదైన వరును కానె.

చుట్టకు ఈరోజు నా జన్మ రన్యమైంది, మీరిరువురు బురదలో తామరవలె ఈ కలుషమైన
ప్రపంచంలోను ఆకలుషంగా జీవిస్తున్నాడు అట్టి మీరు ఈనాడు మాకు అతిథులు
కావడం నా పుణ్యం కాదా :

వగుదుడు : మనమంతా బుద్ధమూర్తికి అతిథులం ఆయన పిదోట వివసిస్తారో అక్కడ
పులులు మేకలతో మైత్రిచేస్తాయి, పావురాళ్ళు దేగల చంకల్లో విద్రిస్తాయి, పాములు
నెమళ్ళతో అరుకుంటాయి. దేవతలు మనుషుల్లో వియ్యమందుకుంటారు, రాక్షసులు
కాంతులై స్వామిని భజిస్తారు.

కల్యాణి : ఆయన దయామయుడు ఆయన ఎంతదూరం జూస్తే అంతదూరం అమృతం వర్షిస్తుంది ఆయన వన్వితే వరవరాల్లో స్వర్గాలు మొదలైతాయి. ఆయన మాట్లాడితే గుండెల్లో తేనెవావలు కొడతాయి.
మల్లారు ఆయన్ను గూర్చి వింటే పాపాలు వలాయనం చేస్తాయి. ఆయన అనుదరులతో నందానీస్తే మనస్సులోని కొండలన్నీ కరిగిపోయి బ్రతుకు తేలిక అవుతుంది.
నందుడు నాయనా ! ఆయన బుద్ధుడు ఎవరూ చూడని కొంతని ఆయన బోధివృక్షం ఏడవ చూచారు ఆయన్ను భజించుకొని నాయనా !

కల్యాణి భజరే బుద్ధం, భజరే బుద్ధం
భజరే బుద్ధం పాపమతే !
దుఃఖతో జరతో వణవణలాడే
ప్రణపారిటి కత తణరామరుదూ !
చీకటికోసం అకటి కిం
చీకాతులువరు లోకము విరుమీ !
ఒకరిగొంతుకల నొక్కరు నొక్క
వికవికవపులు విడువం దోపలో !
నీద చింతనలు నీచవాంఠలా
విడచిరండవో విజ్ఞానులుగా !

(రెండవ రంగం)

బుద్ధుడు . ఆనందా !
ఆనందుడు స్వామీ !
బుద్ధుడు మనం ఇప్పుడు ఎక్కడున్నాం.
ఆనందుడు మనం వైశాలికి దగ్గరగా అమ్రవనంలో వున్నాం స్వామీ! ఈ వనం అమ్రపారిది.
విన్న మనకు అతిథ్యం ఇచ్చింది ఆమె.
బుద్ధుడు నాయనా ! అవస్థారం కమ్ముకో వస్తున్నది. నాకు విన్నటి మాతే జ్ఞానకంలేదు.
అవును ! అన్నట్లు అమ్రపారి ఎంతమందిది.
ఆనందుడు అవును స్వామీ ! విప్పుల్లో వుండి శైతల్యం అనుభవించినట్లు లోగదేహాలో వున్న యోగిని అమె.
బుద్ధుడు ధన్యురాలు అః. అన్నట్లు ఆనందా ! వస్తు ఇక్కడనుంచి హిరణ్యవతివైవు తీసుకోవొంది. ఆ నది కరంగాల చల్లదనం కరిరానికి కొంత కొంతివిస్తుందేమో చూతాం.
ఆనందుడు : హిరణ్యవతి చాలా దూరం స్వామీ, ఇక్కడికి.
బుద్ధుడు . వరవారేదు నాయనా ! బోదాంవద. అక్కడి పాంపవనం. చాటి దట్టమైన ఓడలు.

అనందుడు స్వామీ : కల్యాణి వచ్చేదాకా ఇక్కడే వుండామన్నాడు మరో రోజు చూశాం.
బుద్ధుడు : ఓవ. కల్యాణిని చూడాలి. వుండువడివ మనసుమీద అమృతనేదనం వందిది
కల్యాణి. కల్యాణి వీళ్ళ నాకేగాక ప్రపంచం అంతటికీ కల్యాణి. జరను జయించిన
కొద్దిమందిలో కల్యాణి ఒకరి.

అనందుడు స్వామీ, మీరు కొద్దిగా విశ్రమించితే బావుండును, కొంత బడలిక తగ్గేది,
బుద్ధుడు ఇంకా బడలిక యేమిటి : మాట్లాడుతుంటేనే నాకు బడలిక తగ్గుతుంది. ఎవరై
యేళ్ళ బడలు కలిగివున్నా క్లింగిదీసింది. కాని ద్వంద్వం వంతకవ్యాయామంవల్ల
ఇంకా బలంగానే వుంది. మాట్లాడినా.

అమ్రపారి స్వామీ :

బుద్ధుడు ఎవ్వరది :

అమ్రపారి నేను అమ్రపారిని ఒక్క గుటికెడు పాయసం వుచ్చుకొండి.

బుద్ధుడు వద్దు. శీర్షకోశంలో పాయసాన్ని హరించుకొనే శక్తిలేదు ఏమైనా మాట్లాడు.

నీ మాటల్ని కాగి బతుకుతాను

అమ్రపారి స్వామీ, అహారం ఏమీలేకుంటే కరీంం మరీ దప్పిపోతుంది

బుద్ధుడు మహానర్వాణ గారిని తివి బలంగా వుంటాయి చకోరాలు వైవైలె తింటాయి.

నేను కల్లలు తివి బతుకుతాను.

అమ్రపారి. అయ్యో : మీ పెదవులు ఎండిపోతున్నాయి, కొంచెం వర్షరసంతో తడవండి
స్వామీ :

బుద్ధుడు. మనస్సుకూ పెదవులున్నాయి. అవి కదలుతాయి. అవి ఎండిపోతాయి వాటికి
పూరించడం కావాలి. నేను కరీరం వదిలేనే కాలం వమివిస్తున్నది నాకు ఇంకా అహారం
పెట్టే జీవితం పొడుగు పెంచండి.

అనందుడు అయ్యో : అదేమిటి స్వామీ : కళ సహస్ర కరతులు ఇంకా జీవించి ఈ
రోశంలో ఏ మూలనా చీకట్లు లేకుండా చేయవలసిన మీరు— మమ్మల్ని అప్పుడే
వదిలేయాలనుకుంటే మేమంతా అనాథులమైపోతాం.

బుద్ధుడు నాకు ప్రతి దీపం ముట్టించడం ఇష్టంలేదు. నానుండి ఒక జ్వాల తీసుకోండి కానా
లంటి వది జ్వాలిలిస్తాను. దీపాల తోరణాలు ముట్టించుకోండి, నేను ప్రతి మనిషికా
పోలేను.

అనందుడు : మేము అందరినీ అందుకునేదాకా ఇక్కడ కూర్చుని వర్షవేషించండి. మీరే
అన్ని పనులూ చేయక్కరలేదు

బుద్ధుడు : మేము వర్షిస్తుంది. వర్షజలం సముద్రం చేరేదాకా కూచోదు. (పెద్దగా దగ్గ)

అనందుడు : స్వామీ, స్వామీ :

బుద్ధుడు : (మళ్ళీ దగ్గ) నాయనా : వన్ను ఉపావర్తనంలోని పాండితులంవైపు తీసుకోపో.

అనందుడు : అదిగో : కల్యాణి వచ్చింది.

కల్యాణి : స్వామీ : స్వామీ.

బుద్ధుడు : అమ్మా :

కల్యాణి : స్వామి : అగ్నిలాంటి మీ శరీరం తేజోహీనమైపోయింది.

బుద్ధుడు : విష్ణుమించే గడియ దగ్గరగా వస్తున్నదమ్మా : (దగ్గు) దప్పి, దప్పి.

కల్యాణి : స్వామి : ఇదిగో నానికే శంఖం.

బుద్ధుడు : వద్దు. నాకు నైరంజరా నది పీల్చ కావాలి.

అనందుడు : అయితే ఇప్పుడే ఇయిందేరదాం

కల్యాణి : అక్కరలేదు నైరంజరానది పీల్చ నా పెంజ నందుడివద్ద వున్నాయి.

బుద్ధుడు : కల్యాణి : నైరంజరానది వొడ్డు వలనై యేలై పిళ్ల క్రింద వ్యగ్రోదవృజల పీడలో మన్నుకుడు నాకో లేటి వడ్డారు.

అనందుడు స్వామి : ఇదో నైరంజరా శంఖం. వున్నకొండి.

బుద్ధుడు : ఒక్క గురిక, ఒకే ఒక్క గురిక అమ్మా : కల్యాణి, మన్నుకుడు తన హుతుల్లో వచ్చి నన్ను కవ్వించడం (దగ్గు)

కల్యాణి : స్వామి :

బుద్ధుడు : పరవాలేదు. నాకు ఇష్టం లేకుండా మృత్యువు నన్ను తీసుకోబోదు. నేను మరో నాణ్ణాపూరిత మీతో గడుపుతాను దుఃఖంలో మృత్యు వుంది దుఃఖాన్ని చంపినప్పుడు మృత్యువు మనమీద అధికారం కోల్పోతుంది ఇప్పుడు మృత్యువుమీదే మన అధికారం, నేను రమ్మంటే అది వస్తుంది.

కల్యాణి : మీరు దాన్ని రమ్మవద్దు స్వామి :

బుద్ధుడు : (నవ్వు) ఏదీదానా : భావ్యంలో విశ్రాంతి వుంది మృత్యువు భావ్యానికి దారి.

కల్యాణి : లోకం దుఃఖంలోంచి విడిపోందే మీరు పెళ్లిపోతే మీరు పోగానే దుఃఖం మళ్ళీ లోకమీద విజృంభిస్తుంది

బుద్ధుడు : మీ వశ్రవణం ఎదురెత్తి చిలవండి. మీకు ఆకత్తి ఇచ్చాను. (ఉద్రేకంతో, దిగ్గరగా) దుఃఖాన్ని లోకంలోకి రావీసింది.

దుఃఖం మేడలు కరుకో. నన్ను అనేక జన్మలెత్తిస్తో, నాకు కనపడకుండా ఒక దొంగ పొందిపొంది తిరిగేవాడు వాణ్ణి వట్టుకోడానికి కతవహద్ర జన్మలెత్తి వాణ్ణి అన్వేషించాను.

(మరీ ఉద్రేకంలో) వాడు దొరికాడు. వాడు కట్టిన ఉక్కుమేడల్ని దుఃఖపు వీరి మేడల్ని వగులగొట్టాను ఐయితేకి వచ్చేకాను నేను విశ్రాంతిపై వైదానంలో వున్నాను. దీనికి తలుపులా, ద్వారబంధాలు లేవు పై కప్పులా. ప్రాకారాలు లేవు. ఇంకా నన్నెవరూ ఐందించలేదు (దగ్గు)

కల్యాణి : స్వామి : విశ్రమించండి.

బుద్ధుడు : (కొంచెం తక్కువ ధ్వనిలో)

దుఃఖమునకు తృప్త

మంచివాడవగుము, మంచి గావించుము (కొంచెం అగి) వీరంతా ఎవరు ?
అవందురు . వీరంతా ఉపాసకులు ఇకను ఉపారి, ఇకను అనురుద్ధులు, ఈమె ఉత్తర,
ఈమె కేమ, ఈమె ఉత్పలవర్ణ.

బుద్ధుడు . ఉత్పలవర్ణ :

ఉత్పల . స్వామి :

బుద్ధుడు . ఎటుమంచి వస్తువ్నాడు, మీరంతా :

ఉత్పలవర్ణ ప్రాక్రమించం అంతరిగి మీ తేజాకిరణార్ని మానవకోటి మనస్సుల్లోకి చల్లి
వస్తున్నాం. రోకం తేజోమయంగావుంది చీకటిపోయింది నత్యం అర్థమైంది

ఉపారి . స్వామి : నేను ఉపారిని, ఉత్తర వమద్రందాకా వెళ్ళి తలాగకుని బుద్ధత్వాన్ని
లోరించాను వేదవాక్యమైన ప్రాణికోటికి వేదదీరివట్టలు కాంతి వెల్లివిరిసింది

బుద్ధుడు అయితే వస్తుపోయింది. శరీరం నశించారి, తప్పుడు నశించంది నత్యం నత్యాన్ని
దివిచీగా వుచ్చుకుని మనిషి హృదయకుహరాల్లోని చీకటిమీద దాడిచేకాదు మీరు

జాగింది. మీరంతా వమద్ధులైనారు. నాకృషి ఫలిస్తున్నది నాకు వసువువచ్చి గుడ్డలు
కట్టండి. చాటిమీద బంగారు అలకాతువేయండి వస్తుపోయింది వస్తుపోయింది

అనందుడు : స్వామి : (కొంచెం ఉద్వేగంతో) మీరు వెళ్ళిపోతే మాకు జ్ఞానోద్వేగం ఎవరు
చేస్తారు. క్షణక్షణం మాకు క్రమమార్గం ఎవడయ్యావుతాడు అజ్ఞానపు చీటి అమా

నావ్యలా అవరించినాడు ఓ పెద్దదీపం చేత వుచ్చుకునివచ్చి మమ్ముల్నిందర్శి లేపావు
ఇప్పుడా దీపాన్ని మలుపుకుని వెళ్ళిపోతానంటే మేం భరింపలేం (ఏడుస్తాడు)

బుద్ధుడు . అనందా : దుఃఖించకు నేను వదేవదే చెప్పాను మనకు అత్యంతప్రియమైన
వస్తువుల్ని వెతక విడిచేసి దూరంగా బ్రతకవలసివస్తుందని దూరంగావుండడం నేర్చు

కోవారి జ్ఞాని అయినవాడు దుఃఖమూలాన్ని ఏర్పడిన ఈ శరీరాన్ని కావ్యకంగా
ఉంచుకోవాలనుకోడు ఈ శరీరం దుఃఖాలకూడలి దీన్ని పరిశ్రవ్వం చేయారి ధర్మ

దేహం తేజోమంకంగా వెలుగుతుండగా మాంసలమైన దేహాన్ని వేనికా ఎంతకాలం
దాది ఉంచుకోవారి : నాకు విశ్రాంతి కావారి వస్తు వెళ్ళిపోయింది నేను వెళ్ళిపోవడానికి

కుదివిర్దయం చేసుకున్నాను.

కల్యాణి అయితే మాకుగతి యెవ్వరు ?

బుద్ధుడు . నిర్విదానా : నేను మొదటి బుద్ధజ్ఞికాను తుదిబుద్ధికాను నాకన్న తేజోమూర్తి
అయిన మరోబుద్ధుడు నమయం వర్చివచ్చుడు అవతరిస్తాడు. అతడు మనసులకు

దేవతలకూ మహాదేవతగావుంటాడు నేను చెప్పినవత్సార్ని అతడు మళ్ళీ మీకు
జ్ఞానకం చేస్తాడు.

అనందుడు : అతన్ని మేం ఎలా గుర్తించగలం స్వామి :

బుద్ధుడు : అతని పేరు మైత్రేయబుద్ధుడు. అతడు దయాలాభి (పెద్దగా దగ్గు).

కల్యాణి : స్వామి : స్వామి : (కలకలం దుఃఖం, రోదనం)

అనందుడు (గంభీరంగా) మిత్రులారా : దైర్యంగా దుఃఖాన్ని మ్రింగండి. బుద్ధుని పాదాలకు మ్రొక్కండి. ఆయన ఇంచుమించు తుదిపాదంగా చెప్పినమాట మనస్సం చేసుకోండి.
“ప్రతి వస్తువు పోస్తుంది పోవనిది వశ్యం ఒక్కటే.”

కల్యాణి : స్వామి ఎంతో తొందరగా మనవి పదిలిపోయారు. అనందమయ్యవైన స్వామి బ్రతుకు చాలించారు. ప్రపంచతేజస్సు చాలా త్వరగా చల్లారింది (రోదిస్తుంది).
నందుడు అబద్ధం. స్వామి తేజస్సు సంఘంలో వుంటే తప్పించింది ఇప్పుడు మనకు సంఘమే కరణం. సంఘం కరణం గద్యామి.

అనందుడు మహాదుఃఖంలోనూ అనందంగా నితకాలి మనం. కన్నీళ్ళు మనస్సులో మారి న్నాన్ని వింపుతాయి. కళ్ళు తుడుచుకోండి. దుఃఖాన్ని మ్రింగండి. పూలు, పూలచూరలు తెండి. పీజలూ పేజువులూ వాయింపండి. స్వామి విశ్వరూపంగా కయించిన పాలవనంవైపు రండి

కల్యాణి : అదిగో : అకాశంనుంచి మందారపుష్పాలు తురుమున్నాయి.

అనందుడు వాయింపండి వాద్యాలు, (చురంగాలు, వేణు వీణాదులు మ్రోగిన చప్పుడు)
(పాపు విముఠం)

కల్యాణి : పాదండి, అనందంతో బుద్ధుణ్ణి గూర్చి, ‘కణరే బద్ధం కణరే బద్ధం’ (నన్నుగా దూరంనుంచి పాపు విముఠం వినిపిస్తుంది)

అంతా కలిసి బద్ధం కరణం గద్యామి
దర్శిం కరణం గద్యామి
సంఘం కరణం గద్యామి

(నన్నాయిపాట పాపు విముఠం)

అనందుడు ఇది నిర్వాణవశము దీనివయి మీ

రెచ్చాడు కావించు మీ

పరమూర్త మోషుడు : వర్ణ వర్ణ తల వంప

త్రేదియన్ దారి న

క్షుడు, దుఃఖాన్నదమైన ఈ భవము త్ర

స్తం బొదితున్ మున్నె అం

బుదమ క్షుర్రుల నేదదీర్చుడు దుఃఖుగ్గు ప్రపం

చంబనన్

మృత్యుని రాసము

—శ్రీ సురయా

చిన్నవాడనై నే వికసింప నెదల
నిప్పుడే వాంఛ లొదవె నాకీ జగమ్ము
పై మమతగల్గె బ్రతుకుపై భ్రాంతిపుట్టి
ఆగుమాగుమో మృత్యువా ! ఆగుమమ్ము.

నిన్న మొన్నటి వఱకు నా చిన్నతనపు
కష్టజీవిత గాథలే కలచి వేయ
నెటులొగడచె గాలమ్ము నా కెఱుకలేక
ఎఱుగ దలచితి జగతి నే నింకనైన

ఎడద యానంద సౌందర్య మెఱుగలేదు
పీడకలవోలె బాధ వెంటాడె నన్ను
గాలి సోకిన భీరువు వోలె నేను
నిలచినాడ నిట గతమ్ము తలచుకొంచు

ఆరిపోయెను బాధా మహాగ్ని యిప్పుడు
ఆశయను జ్యోతి కిప్పుడే యందె వెలుగు
వెలుగునై యొక ఊణమేని మెలగనిమ్ము
నిలుము నిలుమోయి మృత్యువా ! నిలువుమోయి,

కారుమేఘాల జీల్చుక కదలివచ్చి
వెలది వెన్నెల వెదఁజల్లు చలువరేని
భాతి, బాధల పీడితి సాతిరేక
మొదవె, వాగు మృత్యువ ! యాగుమోయి నీవు.

ఈ నవాయాత మధుమాస మీ ప్రపుల్ల
యావనవనాంత మధుర విహారము - మన
సార, జవులూర చూడకే చనుట యెట్లా
ఆగుమాగుమో! మృత్యువా! యాగుమోయి.

జీవితమ్ములో కమ్మని తావు లొసగు
తావులంజేర సౌఖ్య సంతానశాఖ
శాఖకాశీతలచ్ఛాయ శాంతి యొదవె
నిలుము! నిలుమోయి మృత్యువా! నిముసమేని

త్వరిత గతి నీకు పలదోయి, తాకుమోయి
జగతి నిప్పుడే వీడి నే చనగలేను
జగడమాడను నీతోడ జాలికలిగి
ఆగుమాగుమో మృత్యువా ఆగుమయ్య.

రెండు పదియేండ్లు మాత్రమే నిండె నాకు
తరళ జీవితమ్మున వసంతమ్ము వచ్చె
నేనె కోయిల్లనై యిట తేనెలొల్క-
పరుల కింత యింపుగ నన్ను పాడనిమ్ము

వ్యాసము .

విదేశములలో భారతీయ బౌద్ధకళ

— శ్రీ పుట్టవర్తి శ్రీనివాసాచార్యులు

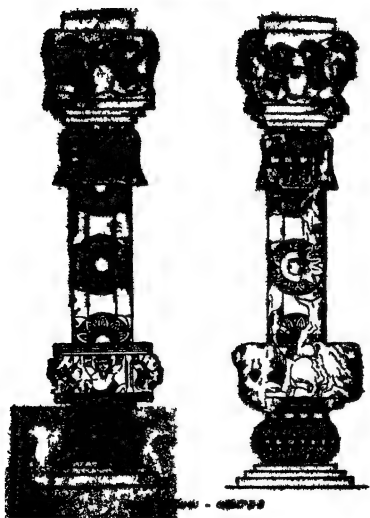
బౌద్ధమతము నానాదేశములలో కళాభ్యుదయమునకు దోహదమొనర్చెను. భారత దేశమునందు కళోపాసన వరమావధిగ పరిగడించిన శిల్పాలు, చిత్రకారులు, స్థవతులు అతిలోక సౌందర్యమును వృద్ధిచేచి మార్గదర్శకులైరి. ఈ మాతృకలవనునరించి విదేశీయులు బౌద్ధమత సంబంధములైన శిల్పములను, చిత్రములను (అరంభమున కేవలం అనుకరణమే ప్రధానముగానెంచి తయారుచేసినను) క్రమముగ తమ విశిష్టమైన వున్నతీయతను భారతీయ ప్రభావమునకులోనైన దేశీయకళను ఆయా దేశములందు ఉద్భవించజేసిరి.

చైనా, జపాన్, టిబెట్, కొర్యా, తైలాండు, ఇండోచైనా, జావా, సిరిసు, మద్యఅసియా అష్టవిస్థానము, ఇరాన్ మొదలైన దేశములందు నేడు గావించు బౌద్ధకళ సైవిధముగ భారతీయ ప్రభావమున వికసించిన దేశీయకళయే అది విస్తృతహేతుముగా చెప్పువచ్చును. చైనా, జపాన్ కళనుగూర్చి కొంతవరకు జనపాచూర్యమునకు తెలియింపను ఇతర దేశములందలి బౌద్ధకళనుగూర్చి చాలవరకు జనపాచూర్యమునకు తెలియదు, కాబట్టి ఈ విషయమునుగూర్చి ఇరది కొద్దిగా ప్రస్తావన జేయబడును.

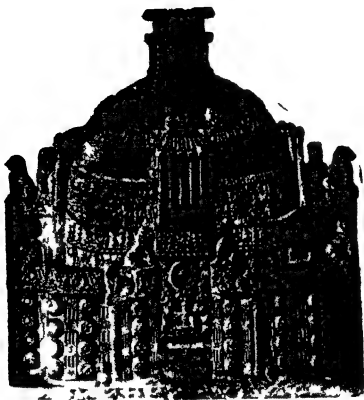
సిరిసు అనబడు సింహళ ద్వీపమునందు భారతీయ కళాప్రభావము కొంత ఎక్కువగ గావించుచున్నది. దీనికి కారణము మద్యయుగమునందు సింహళ, దక్షిణ భారతము

లకు కలిగిన రాజకీయ, ఆర్థిక సంబంధ బాంధవ్యములు కాని శ్రీ వె రెండుమూడు కళాభ్యుదయించే సింహళమునందు బౌద్ధమతమును, తదనుయాయగ వచ్చిన బౌద్ధకళయు నెలకొనెను ఈ బౌద్ధకళ భారతదేశమునుండి వచ్చిన కళా సంప్రదాయమే మద్యయుగము నాటి భారతీయ కళ క్రమముగ పరిణామము జెంది నేడు సింహళమునందు పాచూర్య స్థితిలో గావించుచున్నది కాని ప్రాచీనయుగమున సింహళమునకువచ్చిన బౌద్ధకళా సంప్రదాయము శ్రేష్ఠతరమైనది. ఈ సంప్రదాయమునకు చెందిన అవశేషములు స్వల్పముగానే గావించుచున్నవి. కాని వీరిని బట్టి సింహళదేశమునందు కళావీణములు నెలకొని దేశవిదేశసాంకర్యమున పూర్వ వికాసమునొందుటకు కలిగినట్టి వాతావరణము నాడు ఉండెనని వాదించుటకు ఎంతయో ఆధారము గలదు ఒక్క సిరియ చిత్రముం ప్రస్తావన జేసిననే జాణును సింహళ చిత్రకళా నైపుణ్యము అజంతా నైపురికి ఎంతమాత్రమును తీసిపోజాలదని చుటావశ్యముగ చెప్పువచ్చును.

జావాద్వీపము వైకాల్యమునందును, రాజకీయ ఉపతయందును ఏమంత గొప్పదికాక పోయినను బోరోబుదుర్ అను పట్టణముందు అనమాన శిల్పశిలక వాస్తు విశేషమునకు విలయమై బోకోత్తరభ్యాకి గాంచినది భారత దేశమునుండివచ్చిన మతము, తత్త్వకాత్రము.

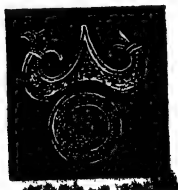
44 - 4444

అమరావతి స్తూపం

నందీ భాగ్యం - ౧౦౦

నందీ భాగ్యం - ౧౦౦

మహావరినిర్వాణము - నాగార్జునకొండ

శ్రీనివాసాచార్యుల కాలమునకు ఆనకరెండుది - అమలావతి

మహావీరస్వామి వారి విగ్రహం - వాగార్జునకొండ

కూసంప్రదాయము దేశీయభవ సంప్రదాయములతో కృతి మేళవించి మాత్రవ వైకవ్యముతో విరాజిల్లినట్లు ఈ బోరోబాడూర్ స్తూపమును మాడ్చుముగ వరిశీలించినయెడల బోధపడును. శ్రీ బె. శివశత్రామను విద్వంసబడినను కాలవైపరీత్యమునకు లోనుగాక నేటికిని ఈ ఆశ్చర్యకరమైన నృప్తివైచిత్ర్యం శిథిలముగ లేదు. ఇందున్న రెండువేల శిల్పబండములలో సుమారు 800 మాత్రమే నశించిపోగా మిగిలినవి కళానిజ్ఞులకును కళాపాఠకులకును మేలుబంతియై విరాజిల్లుచున్నవి.

నేడు పిదనామ, పిదమిన్య అని ప్రసిద్ధిజెందిన ఇందోచైనాయందు గల వాస్తు, శిల్ప సంప్రదాయమునందు బౌద్ధమత ప్రభావమున కన్న హిందూమతప్రభావమే ఎక్కువగా గావించుచున్నది అంగకోర్వామ, అంగకోర్వాబ్ నామస్మరణచేసిననే జాతను భారతీయ సంస్కృతి కళాహింసమున విదేశములలో ఎట్టి ప్రకృష్టదళనాందెనో జ్ఞప్తికి వచ్చును హిందూమతమైనను, బౌద్ధమతమైనను ఏ మతమైననువరే, భారతదేశమున కిలా సంప్రదాయమునకు దోహదమొసంగి విదేశములయందు గూడ చాటి చెప్పగలిగిన ఈ ప్రభావం భారతీయ కళా సంప్రదాయమని ఒప్పించుటలో చెప్పవచ్చును.

తైలండు అనబడు నయాం, ఖర్మా దేశములందు భారతీయ సంప్రదాయము వెలకొని కాలక్రమమున జాతీయమైన కొన్ని విశిష్టలక్షణములను పెంపొందించెను ఈ దేశములందరి స్తూపములు మంటాకారమునబొంది, వాని శిఖరములు, కూదిగ పొడవును పన్నదనమును కలిగియుండును. శిల్పచిత్రకళ

విన్యాసము నందును కూడ కొన్ని ముఖ్యమైన తూర్పు రేర్పడినందున దేవతామూర్తులను యజ్ఞది మూర్తులను అధికతర ఉత్తేజితకయోత్సలకులోనై విచిత్రముగ గావించును. కాని ఇవి యన్నియు భారతీయ కళానీతిములనుండి ఉత్పన్నమై వికసించినవే. వగాన అను పట్టణమునగల అనంద దేవాలయమునగల వర్ణచిత్రములు అతంతా, బాగ సంప్రదాయముపై నాధారము జేసి రచించినవే యవి నందితుల యభిప్రాయము

మధ్య అనియాయందు నానా ప్రాంతములందు బౌద్ధ సంబంధములైన వాస్తు, శిల్పచిత్రకళా అవశేషములు ఎన్నియో నేటికిని గావించుచున్నవి. పురాతత్త్విజ్ఞులు కొందరు వీనిని పేకరించి, ఢిల్లీయందును, లండను మొదలగు ప్రదేశములందును తగ్గవరచి యున్నారు. టుర్ ఫాన్ (Turfan) నియా (Niya) ప్రదేశములందు బౌద్ధ కట్టడముల నలంకరించిన కుడ్య చిత్రములను కడు జాగ్రత్తతో పేకరించి ఢిల్లీలో మధ్యఅసియా పురావస్తు ప్రదర్శనశాలయందు తగ్గవరచిన వారిలో భృతిగాంచిన పర ఆరెన్ స్టేయను (Sir Aurel Stein) అను శాస్త్రజ్ఞుడు ఇంకను ఎన్నియో విశేషములను కనుగొని ఎన్నియో గ్రంథములను రచించి ప్రచురించెయ్యెను. నేడు మహమ్మదీయమతమే ఈ ప్రాంతములందు గావించుచున్నను, ప్రాచీనకాలమునందు బౌద్ధమతము మాత్రమే ఇచ్చట వ్యాపించియుండెనని తెలియు చున్నది. తూర్పు తురుష్క-స్థావనువియు, నై నాబారి తురుష్కస్థావనువియు నానుభేయమున బరగు మధ్య అసియా ప్రాంతమునందును, ఇందునకు నమీనమునవేగల కాంబు(Kambo) అనబడు నై నాదేశ తాగమునకును బౌద్ధము

అంతముగా వ్యాపించియుండెనని అనవ వరి కోరవలసిన తెలియచెప్పినది, ఈ ప్రాంతమునకు దక్షిణమున గల ఖోటాన్ (Khotan) బౌద్ధమునకు పూర్వమున ఒక ప్రధాన కేంద్రముగ నుండెను. గాంధార శిల్పముని ప్రఖ్యాతిగాంచిన బౌద్ధీయ కళాశిలి ఇచట అపల్వముగ విలసిల్లెనని ఇచట దొరికిన శిల్పావశేషములనుబట్టి తెలియబడుచున్నది ఈ ప్రాంతమున దొరికిన మండరమూర్తులలో బాదమయ (Wooden) బౌద్ధమూర్తులకొన్ని ముద్దులొల్కుచున్నవి బాదమయ వస్తువులు సాధారణముగా ఎక్కువకాలము నుద్ధిరముగ నుండజాలవు ఈ ప్రాంతమునందు గారిలో ఏ మాత్రమును తడిలేనందున బాదమయ వస్తువులు శీలము చెందక, వానినైన లేవనము చేసిన సువర్ణపూయతోనదా ఇప్పటికిని కొత్త వస్తువులవలె గావించుచున్నవి. ఈ కళాశిలియందు కొద్దిగ ఇరాన్, చైనా సంప్రదాయముల ప్రభావము గావించుచున్నను ఇది ఒక వ్యత్యక్త సంప్రదాయముని చెప్పక తప్పదు.

ఖోటాన్ కన్న ఇంకను బారతదేశమునకు దూరమునగనున్న కాశ్మీర్ (Kashgar) టామ్ చుక్ (Tamchuk) ప్రదేశములందు దొరికిన బౌద్ధశిల్పము, కేవలము బౌద్ధీయ శిల్పము వలెనే గావించుచున్నది టామ్ చుక్ వాయవ్య దిశయందు కాశ్మీరకన్న దూరముగ మరల్ బాషి (Maralbashi) ప్రాంతమునకు ఈశాన్య దిగ్భాగమునందు గలదు. ఇంక దూరమున చక్కవి బారతీయశిల్పము దొరకుట ఆశ్చర్య కరమైన అంశమే. ఇంకను దూరమున ఈ ప్రాంతమునకు ఉత్తరమున గల కుచ (Kucha) నిజామున కుద్య రిక్రములు గలవు. అచ్చటచ్చట కొద్దిగ ఇరాన్, చైనా

ప్రభావము గావించుచున్నను ఈ వ్యధిక్రములు చక్కవి బారతీయ వర్ణరీతములని తోచుచున్నవి కుచ నిజామునకు తూర్పున లోబ్ నోర్ (Lob-Nor) అను ఒక పెద్ద తలకమును వీటిముంపు ప్రదేశమును గలవు. ఇచట గూడ కొన్ని కుద్య రిక్రములు కనుగొనబడినవి.

చైనావారి కురుష్క స్థానమునకు ఉత్తరమున గల కరాషర్ (Kashgar) వద్ద గావించిన బౌద్ధ వస్తు విశేషములలో నానా సంప్రదాయ సమ్మిళితమైన సంకరశిలి గావించుచున్నను ఇందునుగూడ ప్రధాన టూమిక బౌద్ధీయతనే బాటి చెప్పుచున్నది.

చైనా పీల్గానబడిన టూర్ పాన్ (Turfan) వద్దనుండి వేసిరింది రిద్దీ మొదలైన చోట్ల త్సరుకువలెదిన కుద్య రిక్రములు ఉయిగురులు (Uigurs) అను కురుష్క-జాతికి చెందిన ఒక టైగవారి చిత్రంలకు చెందినవి. ఈ జానంప్రదాయమున ప్రాంతవదిగ బారతీయ జిళా సంప్రదాయముగలదు కాని దీనినైన స్థానిక సంప్రదాయమును, దీనిలో జిళా సంప్రదాయమును తమ ప్రభావమును జూపించినందున ఎంతమో లేదము గావించుచున్నది. ఇరాన్ సంప్రదాయమునూదా కొంత ఇందు గలదు. ఉయిగుర్ (Uigurs) లలో బాదమంది మాని కియన్ సన్యాసబృందము (Manichean monks) నకు చేరినవారు కలరు, గాన వారి ద్వారా ఇరాన్ సంప్రదాయము కొంతవరకు ఈ జిళా శిలియందు తన ప్రభావమును నెలకొల్పెను.

కురుష్క స్థానమును బాటిపోగా వరి హద్దులయందు చైనాదేశమునందలి కాన్-సు (Kan-Su) రాష్ట్రమునందు టున్ హు అంగ్ (Tun-huang) అను ప్రదేశమున పహాత్ర

బుద్ధగుహ అను ఒక సుప్రసిద్ధ విర్యాశయము గలదు. ఈ గుహను సర్ ఆరెల్ స్టైన్ (Sir Aurel Stein), ప్యెర్రియో (Palliot) అను పురాతత్వజ్ఞులు దర్శించి ఇందున్న కుడ్య చిత్రములను బయటకు దీసి దాంపర్యముగా రక్షించి, ఆమెరికాలకు చేర్చిరి. ఐహా కొద్దిగ దిద్దికొని గూడా ఈ వద్దచిత్రములు చేరెను ఈ కళాశిలి యందును గూడా తిబెటన్, చైనా, పర్షియన్ రీతుల ప్రధానముగా వుండుచున్నచూ ప్రధానముగ భారతీయ సంప్రదాయమే గావించుచున్నది.

టిబెట్ (Tibet) దేశమునగల బౌద్ధ కళా సంప్రదాయమును గూర్చి మాత్స్యముగనైన పట్టుబడుట ఇతరుల సాధ్యముగాదు టిబెటన్ సంస్కృతియందు భారతీయ సంస్కృతి ప్రధానభూతమైనను కొన్ని కొన్ని ఇతర దేశముల సంస్కృతి ప్రధానమునకు లోనైన టిబెటన్ సంస్కృతి స్వతంత్రముగ వికసించి క్రమపరిణామ వికాసమునకు లోనై ఒక ప్రత్యేక సంప్రదాయముగ మారిపోయినది. ఉదాహరణముగ టిబెటన్ వాస్తు సంప్రదాయమును గైకొందము. ఈ సంప్రదాయమును మాత్స్యముగ పరిశీలించినయెడల ఇందు ఈజిప్టు (Egypt) వాస్తు ప్రధానమైనవైన గలదాయవి అనుమానముజనించకమానదు. రక్కవి సరళరేఖలు, జ్యామితీకాస్త్ర సంబంధములగు రూపములు, ఆకారములు, ప్రధానముగ గల టిబెటన్ కట్టడములలో వర్ణవిన్యాసము గూడ ఒక ప్రత్యేక సంప్రదాయము ననుసరించి వికారణములకు సాధారణముగ ఒకటి వర్ణము ఉండునట్లు ఏర్పాటు చేయబడి యున్నది. అందువలన నేటి టిబెటన్ తనవ ములు దిన్నవి, పెద్దవికూడ సుస్థిరములైన కోటలవలె గా వుండును. గ్యాన్ ట్యు

(Gyantse) వద్దగల బంగారు నీరుగోసి అలంకరించిన దేవాలయమును గాని లాసా (Lhasa) వద్దలమున మార్బో-రి (Marbo-ri) దేవాలయమున మీసమునగలద్వారమున గాని చూచినయెడల ఈ వాస్తు సంప్రదాయమున గల 'జ్యామితి' రూప ప్రాధాన్యత స్పష్టము కాగలదు. ఇక పోతల (Po-ta-la) అను దో-లామా (Dalai - Lama) ప్రభువు యొక్క రాజప్రాసాదమును జూచినయెడల వర్ణవిన్యాసమున వీరికిగల ఏకవర్ణప్రీతిని గూర్చి విశదము కాదు.

మూర్తీశిల్పమునందు టిబెట్ వారు ప్రారంభమున (అనగా క్రీ. పూ 12 నుండి 14 వ శతాబ్దముల వరకు) నేపాల దేశమునందలి సంప్రదాయమును తెచ్చిపెట్టుకొనెనను స్వల్ప కాలములోనే తమ వ్యక్తిశిల్పము స్థిరపడి క్రమముగ నేపాల దేశమునైననే తమ ప్రధానము అడిగినందున నేడు దాంపర్యము నేపాల దేశస్థులకుండును, బెన్జులకును టిబెట్ దేశము మార్గదర్శియై యున్నది.

ఇట్టి అవల్ప కళా సంపదకు విలయమై నను టిబెట్ దేశమునందు అభివ్యక్తి (Vas-relief sculpture) మాత్రము గాన రాదు అభివ్యక్తియు భారతదేశమునందేగాక అనియాయందు బౌద్ధము వ్యాపించిన దాం దేశములలో అధిక ప్రాధాన్యత వహించి యుండగా ఒక్క టిబెట్ నందు మాత్రం కాన రాకుండుట ఒక విచిత్రమగుటవచ్చు. ప్రాచీన లను బౌద్ధ విర్యాశయములందు మాత్రమే టిబెట్ దేశమున ఐహావల్పముగ అభివ్యక్తి గావించుచున్నందున ఓల్డెన్బర్గ్ (Oldenburg) నుండి తులు చెప్పినట్లుగ ఐహావ భారతీయ బెన్జులే టిబెట్ దేశము నకు వెళ్ళి ఈ శిల్ప రచన గావించిరేమో

టిబెట్ దేశీయులు ఈల్పరికిని ఎంతమాత్రమును సారించలేక పోయిరేమో అని తలచుటకు వీలు కలదు.

చిత్రకళయందు టిబెట్ వారి ప్రావీణ్యము ఎట్టివారికిని అత్యున్నతము గొల్పకమానదు. ప్రారంభమున చిత్రకళయు గూడ నేపాల్ మొదలగు భారతదేశ ప్రాంతములనుండియే టిబెట్ దేశమునకు వ్యాపించుచుండెను. కాని వీనిని అనుకరించుచు మాత్రమే కాకయుగదశకు టిబెట్ చిత్రకారులు వీటిపైన బంగుట్ (Tangut) కళా సంప్రదాయమును ప్రథమింపజేసిరి. ఈ బంగుట్ సంప్రదాయమున ఉయిగర్ (Uigur), చైనా (Chinese) ఇరాన్ (Iran) సంప్రదాయముల ప్రభావము గలదు. కాంత్రమమున భారతీయ చూత్మకలను పరిచర్యనము నొందినజేసి, చుక దృష్టికాని విశేషముజేసిన వియను విజయవల సంకెళ్లకు లోపై గూడ టిబెట్ చిత్రకారులు తమ అసమాన ప్రతిభ వలన మనోహర చిత్రనృప్తిని చేయగల్గిరి. చిత్రములందుగాచ్చించు ప్రకృతి భూమికయు, ఉజ్జ్వల వర్ష విలేవనమును, టిబెట్ చిత్ర సంప్రదాయమునకు ఒక ప్రత్యేక విశిష్టత నాపించియున్నది.

మాక్సి చిత్రరచయియు టిబెట్ న్ కళాసానకులు పాటిలేనివారని చెప్పవచ్చును. కొన్నికొన్ని చోట్ల సుమారు 10 అంగుళముల ఎత్తు, 5 అంగుళముల వెడల్పుగల చిత్రపటమునందు మాటికి పైగా మౌనభావములను చిత్రించుచున్న పి ఒక్కటినివీ భూతభద్రముతో పరికిరించిన గూడ భూవురేణి విరావములందు గాని, అంగంగ రచన

యందు గాని, ఆహార్యమునందు గాని ఏ ఒక్క అప్రధానాంశమునందునైనను చిత్రరచయిత వసుగ్ర సౌష్ఠవమును జూపలేదని చెప్ప వీలులేదు. ఒక్కొక్క మార్పిడికి ఒక అంగుళ మాత్ర ప్రమాణమే ఉన్నను చిత్రకారుడు ముద్దు లొచ్చునట్లు తీర్చి దిద్ది యున్నాడు. ఒక్కొక్క మారు ఒకటిరెండు గీతలను వేసిన వర్షాంగ సౌష్ఠవముగ చిత్రమును రచించియున్నాడు. ఇట్టి చునుష్కృత ప్రతిభ ఎట్టివారికిని అత్యున్నతము గొల్పక మానదు. దీనినికంటిని కారణము బొద్దమకమే, భారతీయ సంస్కృతి యొక్క నిర్మాణాత్మక ప్రభావమే.

సుమారు వెయ్యి సంవత్సరములుగా వాని తనమున మునిగి నిర్వీర్యుడై, అనుకరణమే పరమావధిక పరిగణించి పాశ్చాత్య వ్యామోహమునలది ఇప్పుడిప్పుడే విడిచేల్చొని భావ దాస్య విమోచనమునకు గడంగిన భారతజాతి ఒక్కమారు ప్రాచీన అవియా దరిత్రమును, కళనూ, సంస్కృతిని పరికిరించినచో ఈ భారతజాతియొక్క దౌన్నత్యమును, భారతీయ సంస్కృతియొక్క దౌత్యవ్యక్తతను గుర్తించగలదు. కళా ప్రపంచమున భారతీయులకుగల ప్రాచీన మనకను విస్మరించి భారతీయులను, అవియా వాసులును వ్యక్తంత్ర పతకమును ద్రోక్కి కళా సృష్టికి పూనుకొనినగాని కళాభ్యుదయము కొరకై తగినంత కృషి జరుగలేదనియే చెప్పవచ్చును.

తులసి భాష

— శ్రీ నందూరి వేంకటసుబ్బారావు

తులసియే నాయెంకి యిలువేలుపు యెంకి
తులసి బాసనె తెలుపు నాపైని వలపు

“తులసిబా తులసి వా
వలకవా” యగు నెంకి
తెలియనట నేనుండ
అలిగి యవతల పండు

తులసియే

ఉలికి నేనట వ్రాలి
పిలుతు వెవరినె యనగ
తలనూపి ఉన్నరని
“తులసిని తులసి నె” యను

తులసియే.....

రెలుగు తెన్నులె కనక
తెలవోపు నను జూచి
చిలిపిగ వదరు ఎంకి
తులసి పో తులసి రా

తులసియే.

ఎంకి అలకలు నదిరి
ఏమివలయునె యందు
కిలికిలా నగు ఎంకి
“తులసి రా తులసి రా”

తులసియే నాకాయె తొలివేలుపు ఎంకి
తులసి బాసయె చూపు తెలుగు గల సొంపు.

అంతిమ లేఖ

— శ్రీ వల్లభరెడ్డి

ఉదయం వడకొండు గంటలప్పుడు పోస్టు జవాను ఇచ్చివెళ్ళిన ఉత్తరాలను పెంటనే. ఆత్మకథా చూడసాగాడు రవిభూషణ్ మొట్ట మొదటే ఉత్తరాలన్నిటిలోనూ పరిమాణంలో పెద్దగా ఉన్న ఒక కవయిత్రి వదిలించిన దాతని దృష్టి అన్నిటికంటే ముందుగా దాన్నే చేతి లోకి తీసుకున్నాడు. పరిమాణానికి తగిన బరువు కూడా ఉంది. దాన్నో ఏముందో విప్ప చూడకండానే అలోచనలో పడ్డాడు.

ఒకసారి సుప్రసిద్ధ అంగ్ల వ్యాసకర్త అయిన ఆల్ఫ్రెడ్ గార్డినర్ (Alfred George Gardiner) తనకు వచ్చిన ఉత్తరాల్లోకల్లా రావుగా ఉన్నదాన్ని మిత్రబృందం సమక్షంలో విప్పగా దానిలో ఒక నాచుమొక్క కప్పడిందట. అది సముద్రపు నాచుమొక్క (Sea-weed) కావటం మూలాన ఆకట్టి, ఆతని చుట్టూరా ఉన్న మిత్రుల్ని సముద్ర యానంలో పలుచుట్టాల్ని స్ఫురణకు తెచ్చుకునేట్లు చేసిందట కాని రవిభూషణ్ మాత్రం కవయిత్రిని విప్పచూడకండానే అలోచనలో పడి పోయాడంటే, కారణం పామామృతం కురుచూడమే

రవిభూషణ్ ఒక సుప్రసిద్ధ అధ్యురయ కథారచయితగా పేరొందినవాడు తన తానా లను పత్రికాముఖంగా జగత్తుకు వెల్లిడించటంలో ఈనాడు పామామృత ప్రాథమిక రచయితలకు ఎదురయ్యే అడ్డంకులే - ఏ పత్రికల బాటూ స్వీకరించి ప్రచురించకపోవటం— ఆతని ఏకరయ్యాలు ప్రవ్రతకుతో, కాని

క్రమంగా వాటిని కొందరు అనుయాయులవల్ల దాటి, కొన్నాళ్ళనుండి విర్విహుటంగా తన ఆశయాని, కల్పనలను సాహితీలోకంలోకి విసురుతున్నాడు రచనా విధానంలో తనకు తాను ఒక క్రొత్త పోకడ పోతున్నాడు ఈనాడెవరూ ఆతని రచనలు త్రిప్పివంచటం లేదు సరికదా, కావాలని అబ్బలు దాస్తున్నాడు ఈవిధంగా ఆతనికి రచయితల లోకంలో చెప్పుకోదగ్గ ప్రతిపత్తే వచ్చింది.

ఆ రావుపాటి కవయిత్రి దృష్టి ఎడతం తోనే అది ఉత్తరం మాత్రం అయిఉండదని తీర్మానించుకున్నాడు తనకంత పెద్ద ఉత్తరాన్నెవరు రాస్తారు? తనకు ఉన్న మిత్ర బృందంలో అంత ఉత్తరాన్ని వ్రాసే సమర్థుడెవరూలేదు, అతని ఉన్నా రాయాల్సిన ఆవసరం వడదు పోగా, అది ఏ పత్రిక నుంచైనా తిరిగివచ్చిన తన రచన అయి ఉండాలి. కాని తనరచనను త్రిప్పి పంపేంత గుండె రెవరికున్నాయి యీనాకు? ఎంత దూరం పేదప్రస్తు పడుతొందినా సరయిన కారణం దొరకలేదు. అది ఏమిటా తిరిగి వచ్చిన రచనే అయిఉంటే తానావకాన్నందుకుంటావు తనకు ఇది ఏత్రపాకం కవయిత్రి ముద్రలను పరిశీలించాడు. లాటరీలేక పోయింది. అప్పి ఒకదానిమీద ఒకటి వది వుండటం మూలాన అదెక్కడినుండి తన ప్రయాణాన్ని సాగించిందో తెలిసికోలేక పోయాడు. ఇక చూడటం మిసహా కర్తవ్యం లేదనుకున్నాడు.

కిరా విప్పి చూచేవరికి అది ఉత్తరమే. రవిమాట్ అక్కర్లానికి వాడుకపోయింది. ఉత్తరం 'నాయనా, రవి!' అని ప్రాంభమై ఉంది. 'నేను క్రిప్పి ముగింపు చూశాడు అక్కరికుండా కిక్కిరించిపోతే 'నీకు నైత వోక్లయిన నీవెవ్వరైనా అకాంక్షిస్తావ్న. కిష్టమి' అని అంతమైంది ఆద్యంతాను అవలోకించినంతమాత్రాన లేఖాంతర్గత విషయాల అర్థం కాలేదు. ద ద వ డం చినా ఉత్తరవల్లం కూర్చున్నాంది.

"ఈరోజు నాజీవితానికి అఖిరు కావచ్చు మరణాభ్యుదయమిది అని ఈ జాబు వ్రాయుస్తున్నాను నువ్వో పెద్ద రచయివి నువ్వో నోరెత్తితే పది మాటలు రాతాపాతంగా, అసర్గంగా ప్రవహిస్తాయి నీవు కలం వట్టుకుంటే సరి కట్టాలి నేను నేనంటూ, ఒకదాని కంటే ఒకటి ముందుగా— వందల వేసుకుని వరుసెత్తి వస్తాయి నాకు తెలిసిన మిడిమిడి దడుపు పీలాంటి వాడికి ఉత్తరం వ్రాయడానికి సరిపోదు అంచేత ఈ ఉత్తరాన్ని నీ రచనల్ని, చిన్న అర్థం చేసుకున్న ఒక పాపిరి వేత్తతో వ్రాయుస్తున్నా."

"నే నివాళి సంక్లిప్తితో చనిపోతున్నాను కొన్నాళ్ళక్రితం నువ్వో మాయంటికి వచ్చిన నమయంలో నా జీవితం కారీరంగానూ, మానసికంగానూ దుఃఖ రాజనమై ఉంది. అనాడు మా ఇల్లరికపు బల్లకు సాయానాల్ ఏతో 'నేనీ క్షణం, నువ్వో 'అంగారకుడు' అనే మారుపేరున ఏదో పత్రికలో ఒక కథ వ్రాశావని దానిలోని పాత్రల పేర్లూ, వస్తువులూ చాలామట్టుకు మాయంటిదేనని తెలిసింది. సాయానాల్ బిస్కీ వెడితే కొందరు మిత్రులు అయినా కథను చూసింది 'ఇది నీ కథేనోదు, అంటూ అపహేళన చేశారట.

వాళ్ళద్వారానే 'అంగారకుడు' అనేది నీమారు పేరని తెలుసుకున్నాడు అనాడు అకను విందులు త్రొక్కుతూ ఇంటికొచ్చాడు. "అ ముండాకొడుక్కి ఇంతే కథ దొరకలేదు! నాకేదీ పట్టుకోకపోతే?— వాడి కథ రోలి దుంది కదా, వ్రాసుకోగూడదు? ఈసారి ఇంటికొచ్చి, వాడి చని వెంటా జన్మలో మరచి పోగూడదు మరి" అంటూ, ఇష్టమొచ్చినట్లు క్రోధావేశంతో మాట్లాడుతూ, కాలు కాలిన పిల్లిలా అటాఇటా తిరిగారు మొదట్లో అవిషయం ఇంటివాళ్ళమైన మా కేమీ తెలియలేదు, కాని భార్య—నా పెద్ద బాతుడు భారతి—అనునయందంతోనే అంతా పరిష్కరంగా చెప్పారు. అర్థికిగా ఏకాకుడు వంపారం పతన దశకు వస్తుందో, ఆ కూతురుకి ఇవ్వమని భర్త చనిపోతూ నాకిచ్చిన రూపి ముందు యోచనలేకుండా అల్లుడైన సాయానాల్ కు వ్యాపార విమిశ్రం ఇవ్వడమూ, ఆ మరు వంశక్రమే రెండో కూతురు విదనై వచ్చి ఇంట్లో కూచోవడం లాంటి, దానికి పొనగక పోవడం మూలాన ఇరువురి కలహాలూ చూచి నేను రాదవడం చూచి—ఇవన్నీ నీవు వ్రాసిన కథలోని అంశాలు అన్నీ చాలా మట్టుకు యధార్థ విషయాలే."

"చేతిలో ఉన్న అర్థం కాస్తా ఊడగుంజా కున్న కరువాక అల్లుడూ, కూతురూ వస్తు భారత చెయ్యకపోవడమటంది, కల చెడ్డది కదా అని మణిచేస్తే నా కొంచెం ముఖంగా ఇంట్లో ఉండనివ్వకపోవడంవల్ల నా హృదయం కోత పడిన నంగతి కూడా విశేషం ఈ విషయం లన్నీ మా సాయానాల్ వచనబడదనై మా ఇంటికి కరుదుగా రాకపోకలు పొగిందే విలాంటివాడికి తెలియకండా ఉంటాయనా

వికీ పీజేడు. కూతుళ్ళ తవివ్యధతి ఎలా ఉంటుందోవనే దూరదృష్టిలేకుండా చేతిలోంచి తొరచిడుతున్న తర్జుగా రిచ్చిపోయిన భూగుప్త విజేనుగురించి జీవితాంతమూ అవే దవ వచ్చాను. ఒక కూతురు స్వార్థవరత్నానికి మరోకూతురు ఐతి అవుతుంటే నేను సవతి తల్లిదైనా అయివుంటే తావుండుననిపించింది నాకు."

"కథ విషయమై సాయీనాథ్ పీకో తిగాడా పద్దనాటి బిమూర్తి ఈ కుదిమడియల్లో నా కళ్ళలో కదలాడుతున్నాంది. పిచ్చు దేవతా మూర్తిని, సాక్షి అంగారకుడిని భవద్విరచిత కళా వివిర్లక పేరిత్యాలలు అవ్వక జీవిత ప్రాంగణంలో పెరిగిపోయిన దుర్గాంత మైన కష్టాలు విని తప్పిళ్ళక మొవర్చినందుకు అనాటినించి నేను కొంపం కాంతిగా బ్రతగ్గలిగాను. అనాడు సాయీనాథ్ చిమ్మ అవలాచి మాటలన్నీ అన్నాడు. ఐనా నువ్వు సాగర గాంధీర్యాన్ని వహించావు అయిన నీ మీద చేయి చేసుకునే వాడే. కాని పిచ్చు వికృతంగా కూర్చుని ప్రవరించడేనీవ హుపుల్లోని సునిశిత గంభీరతావము అతల్లి తన వికృతయంనుండి మరల్చివేసింది."

"అనాటినుంచి పిచ్చు కథ వ్రాయడం మూలాన్ని తన ప్రవర్తన నడుగుల్లో ప్రాకి పోయిందనే తయారేకావో. లేక ముమ్మందికా పేసేనా వ్రాస్తాడేమోననే వెంగవల్లనో కాని నాకు. నా మాటకూ క్రమంగా గౌరవం ఇచ్చాడు. తారతమ్యా మణిమీద వాత్సల్యం ప్రకటించడం ప్రారంభించింది.

"అల్లుడూ కూతురూ, వమ్మ మణిపీ గౌరవ దృష్టితో విలోకించడం బాహ్యంగావో, అంతర్గతంగావో చెప్పలేను. ఐనా మాకు ప్రథమంలో తారీక పొజ్జకూ, క్రమక,

మావనీక కాంతి లభించినయి తారీక పొజ్జకూ మావనీక పొజ్జకూ మూలమని, మావనీక పొజ్జం కోపం కలిగిన్నా కష్ట పెట్టడం వలనవచ్చిన కార్యం కాదనీ నాకు అనుభవపూర్వకంగా తెలిసినవే కాని నీలా నాకు తర్పించి ఒప్పించే కత్తిలేదు."

"పిచ్చు కథలో వ్రాసినట్లు తారతీ క్షయ వ్యాధి రాలేదు క్షయకంటే ఐదవక్షరమైన అంటువ్యాధి మమకారం అనే సూత్రంబట్టింది నే వెళ్ళి ఆమెకు అవోరాత్రానా నేవ చెయ్యలేదు తమ్ములంగా క్షయవ్యాధి తెచ్చుకోలేదు. మానవులందరినీ అవేకంటే వృద్ధాప్య ములోని అకర్తవల్లనే ఈనాడు చనిపోతున్నాను. ఈనాటికి తారతీ నన్ను దేవుని వడంలేదు మిగతా ఐదుగురు కూతుళ్ళతో బాటు నా నరననే కూర్చుని కిప్పిడు కాదుకున్నాంది. అందరినీ నేను సమావేశమై, కీర్తివరహితమైనవాళ్ళల్లో అకీర్తవస్తున్నాను."

"కథను కథార్థమేనో చూడాలి గాని, తమనుగురించి వ్రాసినదేనని భుజాదు తరుముకోవడం బుద్ధిమంతుల లక్షణంకాదు. అవి అనాడు సాయీనాథ్ తో వాదనకు దిగిన వందర్పులో అన్నావు. నీ విర్వచనం వడనోవిన వత్సమే ఐనా అయిన నీమాటని అర్థంచేసికోకండా టుమడుమలాడాడు. అసమయానికి నీ వలా వ్రాయడం నాకొకా అసమంజసంగా తోచింది నీకు జ్ఞానకమండలేదో కాని తరువాత చిమ్మ ఆ విషయమై మందలించాను కూడా కాని ఈనాడు నేనింత వంత్సవీగాకొమ్మమూస్తున్నానంటే పిచ్చువ్రాసిన కథ అందుకు కారణం ఆ కథలోని నివలైన విలువనీ, ప్రయోజనాన్ని ఇప్పుడు గాని గ్రహించలేకపోతున్నాను. పిచ్చు ఆ కథని సాయీనాథ్ కిందవరదాళనే ఉద్దేశంతో

వ్రాయలేదని అనాడే నాతో త్రికరణకుద్దిగా చెప్పావు. అప్పుడు విజయం. నీకు కథావస్తువు దొరకడమే ప్రధానం. అది మిత్రుల్ని గురించో, శత్రువుల్ని గురించో అనే వంగతి నీ కవనవరం దానివల్ల ఎవరు బాధపడతారో, ఎవరు ఆనందిస్తారో అని ఆలోచించడం నీకు కాలయాచన ఏది ఎట్లున్నా నీకథమాత్రం నా హద్దవరకు ఒక అమూల్యమైన ప్రయోజనాన్ని సాధించింది "

"నీవు ఏ ప్రయోజనం కొరకు రచనల్ని కావిస్తున్నావో నాకు తెలీదు. విశ్వమానవ కళ్యాణ కాంక్షకంటే ఉత్తమమైన ఆశయం మరొకటికాదు అదే పిరిక్ష్మం ఐ ఉంటుంది దని భావిస్తాను అయితే నీవు అనేకీందిన లక్ష్యంన్ని నీ కథలు చేరుకుంటున్నాయోలేదో కాని నాకుమాత్రం కళ్యాణం కూర్చింది అందుకు నేను నిన్ను అభినందించాల్సివుంది ఐతే ప్రతికథ ఏదో ఒకటుంటుందోని వ్యక్తుల పేర్లతో వ్రాయమని, అటుంటుందోనిలోపాల్ని వివరించమని పురమాయించడం లేదు "

"సాయి నాథ్ కూ. నీకు మ ద్య వున్న మైత్రిలో రథాపావకలిగి వస్తులేమంటే నీవు మా ఇంటికే రావటం మానివేళావు ఆయన నీగురించి ఎన్నడూ ప్రస్తావించలేదు నిర్లక్ష ఎప్పుడైనా నీ పేరు ఉచ్చరిస్తే మాత్రం కవరు కుంటూ ఉంటారు. దీన్ని బట్టి చూస్తే ఆయనకు నీవంటే ఇంకా మెరమెర లాడు తూ నే ఉండని తలుస్తాను. నా అనంతరం మణివి ఏం చేస్తారో దిగులుగా ఉంది ఐనా ఒక విధమైన కృత్రికంగా. మొన్న మొన్ననే నా కథ సారి కోరికగా కొంత స్థిరాస్తిని మణిపేర తేటాయించి దస్తావేజులు కూడా జరిపించాను."

"నీ కథలోని అంతిమ పుట్టుకూడా మా కుటుంబానికి పరి పోలకం లేదు. నా చేతులకి

ఉన్న ఐంగరు ముడుగులు వైతికంగా వకవ మైన వన్ను. మణివి అవశ్యానిక దృష్టితో చూసిన భారతీయ పీఠానామ వ్రాయించి విచిత్రమైన మాతృసాక్ష్యాన్ని ప్రదర్శించడం లేదు క్రమ తీసుకొని, విలంబితోనే ఇండాకా వచ్చి నీకు నా కరవున ఉత్తరం వ్రాసిన ఈ సాహిత్యకునికి పారితోషికంగా వస్తున్నందుకుంటున్నాను. కాని కాలాన్ని బట్టి చూడిన మనుష్యుల మూర్ఖత చేపట్టి ఐరిమై కిరంలలోని తరువులా ఉన్న నా జీవితంలో ఆకావరాళ రీతుల్ని దింది కాంతిని ప్రసాదించిన నీకు ఐదుపది పోతున్నాను."

ఉత్తరాన్ని పూర్తిగా రద్దువుతున్న రవి భూషణ్ క్షణకాలంపాటు వైఖరితో పోయాడు. ఒక మాతృ హృదయంలోని కీర్తన చిత్రించటానికి ఎప్పుడో వ్రాసిన ఒక కథ ఇంతటి ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తుందని ఆతడు న్యూస్ పేపర్ లో నైనా అనుకోలేదు. కాని తనవరకు రచనా ప్రయోజనాలను గురించిన అధిష్టా యార్జ్ కొన్ని మైలురాళ్ళను నాటాడు. కాని ఈ ప్రయోజనం తను ఊహించనిది ఈ ప్రయోజనం కాళ్యతమా సర్వరమా అనే విషయమై ఆలోచించ మొదలైతే గత పుట్టాంట్ని మత్తిష్కం చుట్టూ పరిక్రమించాయే కాని పరితం తేలలేదు. తను వ్రాసిన ఒక ముఝాణ కథ ఒక జీవిత సంకృతితో దని పోయేట్లు చేసిందంటే రవిభూషణ్ పొందిన అవందం అది అవందమో అక్కర్లేమో కాని ఒక పరిమితి లేనిది. ఆతడు కడేక మైన చూపుతో రెండు చేతుల్లో ఉత్తరాన్ని పట్టుకున్నాడున్నారేగాని, ఆ మాతృదేవి మర జానికి సంకాసం వెలిబుద్ధారో, తన కథ సాధించిన ప్రయోజనానికి సంకోచపడారో తేల్చుకోలేకండా ఉన్నాడు.

✱

నిష్క్రొతి

— శ్రీ రామనాథం

అది శుద్ధోధన సామ్రాజ్యం-
మూడురకాలప్రజల మురివపు పండుగదినమిది
సామ్రాజ్యం నలుమూలల సంతోషం వెల్లువ
రాజుగారి సంగంభం చెలియలికట్టను చాచెను

రాకొమరుడు, భివితవ్యపు రారాజు,
శుద్ధోదను ముద్దులపట్టి, సామ్రాజ్యపు యశోరాశి,
సద్గుణ సంపన్నుడు, ముళ్ళవద్య గులాబి
గౌతముని వివాహదిన మది

మహోత్సవం జన సందోహానికి-
మహోత్సవం శుద్ధోదన హృదయంలో-
మహోత్సవం పెండ్లి కొమరిత లేతరంగు పెదపుల్లవై
మమతలేని మాండ్యం - గౌతమ వేదనాహృదయ పరిభులలో

ఆనాటి వృద్ధమాత కనులముందు కనబడుచున్నది
ఆనాటి శవపుమోత దృష్టినుండి చెరుగలేదు
ఆనాటి భిక్షువుశాధ పీనులందు వినబడుచున్నది
ఒకనాటిది కాదీశాధ - ఒక మనిషిది కాదీదుఃఖం

పుట్టిన ప్రతిజీవికి తప్పవు పరిణామాలు
పుట్టిన ప్రతిజీవికి తప్పదు ఒకనాడు చావు
పుట్టిన ప్రతిజీవికి ఊత్తుశాధ, రోగం, వృద్ధతవ్వం.
మనలేని మానిసి హృదయంపై నల్లని సిరామరక.

ప్రస్తుల్ల హృదయం కాదది-ఆపరిష్కృత సమస్యల భారం
ప్రసన్నవదనం కాదది-పరిధులు దాటిన ఆలోచన ముద్రలు-
ప్రణయపు సంపూర్ణత కాదది - పరివేష్టించే సంఘటనల
కూడలి స్థానం-
ప్రత్యక్షపు స్వర్గతలం కాదది పరిశ్రమించే ప్రశ్నలకిలాతలం

[కొన్నివత్సరాల అనంతరం రావలబడు అన్వితవాడు]

• ఏదో బాధ హృదయంలో - నులివెచ్చని జ్వాలా కీలలా
ఏదో విషాదగాఢ - దరిలేని సముద్రుని మనస్సులా-
ఏదో చూడలేని దృశ్యం-టార్నిలెట్లు చీల్చలేని చిక్కనితమస్సులా-
ఏదో వినలేని విపత్కర సంగీతం-పంగ్వంధులమూగవోయిన స్వరంలా

‘చెన్నా ! రథాన్ని సిద్ధంచెయ్ !
ఇది అజ్ఞగా పాలించు ! లేకుంటే కోర్కెగా మన్నించు!
యెదురు చెప్పబోకు ! యెందులకో అడుగరాదు !
ఎక్కడికని ప్రశ్నించకు ! ఇంతకన్న చెప్పలేను !’

‘ఏమిటి సామీ ! యీ అర్ధరాత్రి-
చిట్టిబాబు ! చిన్నరాణి !
పెద్దవాడు తండ్రి ! కనకపోయినా మక్కువతో పెంచిన గౌతమి !
నిద్రోతున్నా రావల..... రథం సిద్ధంగానే వున్నది !’

‘పోనీ ! త్వరగా పోనీ ! ముక్కుకుసూటిగా !
అరణ్య మధ్యంలోకి ! అంధకార బంధురంలోకి !
అజ్ఞాన తమస్సుకు దూరంగా నిశాంత ప్రకృతి సమీపానికి!
విజ్ఞాని సాన్నిధ్యానికి ! వింతకోర్కెల జీమూతానికి
దూరంగా !’

చెన్నా ! నీ కెందుకు నా మీ దీమమత !
 ఆఖరిసారిగా చెప్పు - శ్రీమతికి చిరంజీవికి -
 నా హృదయంనుండి వినిపించే ఆశీర్వాదనాలని -
 తండ్రిగారికి నమస్కృతులు - తల్లికి నా వందనాలు.

వ్యథపడటం వృథాశ్రమ-పతిత మానవలోకానికి పరిశ్రమ-
 పుట్టిన వాడల్లా గిట్టకమానడు - చిరిగిపోయే కాయంపై
 మమత మాధుర్యం దేనికి ?
 వ్యతిత మానవలోకానికి-మంచిమందు కావా లిప్పుడు !
 ఇదిగో న్నా ఆనవాలు-నీ సాయానికి నా నమస్కృతులు.'

జానెను - చంద్రుని తేజం భూగర్భంలోనికి -
 జానెను - సూర్యుని కిరణా లీమహితలం మీదకు -
 జానెను - చెన్నుని కనులవెంట రెండ్రు కణాలు -
 జానెను - గౌతమహృద్విధులలో నొక తెర !

శిలునుపోత

తస్మాత్ - జాగ్రత్త!

— శ్రీ వెంకటేశ్వరరావు

శ్రీవివాసులుగారు యిటీవల కవిత్వమన్న మాధు గురించి వలెగురు చెబితే నేను వమ్మ రేడు గాని స్వయంగా చూసిన తర్వాత, పదిరోజులు గడిచిన తర్వాత వమ్మకపోవడం అపొద్యమైన విషయంగా కచ్చింది. శ్రీవివాసులుయొక్క చరిత్ర ప్రసిద్ధి యేమిటని ప్రశ్నిస్తే దళాంకాలతో వచ్చే సమాధాన మేమిటనగా— అన్ని హంగులు తయారుగావుంటూ 27 సం॥ వరకూ బ్రహ్మచర్యాక్రమాన్ని, పూర్వాక్రమంగా జీవికాన్ని పడచిన మాత్రం వివాహము శ్రీవివాసులుకూడా పొంద భౌతికవిర్వికలైన పాధారణ కలిగియున్నాడు. ఇంక మాధుగో విచిత్రమేమిటంటారేమో !

పూర్తి చేయదుకు ; కను కొండవిరిగి మీదవర్షా చరించని దీక్షిల్లో లెక్కకట్ట దగిన నువిది. వివాహం ప్రసక్తి వస్తే యింకా వేదాంతమార్గ మొక దూరంలో వుండా ; అప్పుడు మాట్లాడే అవకాశం కనువిది. పొరపాటున పూర్తి విరాగి అనుకుంటారేమో ; అదికాదు. అన్ని రసాలు కాస్తకాస్త రుచి యొస్తూ మొన్న మొన్నదివరకు పాపాశ్శంలో యొక రోతుకు దిగ గలమా ; అనుకుంటూ ఉదర నిమిత్తం వుద్యోగం నిర్వహిస్తున్న కలికాంతు పరమానవుడు. వివాహమంటే మరో ప్రపంచమనీ, పదండి - ముందుకు - పదండి త్రోసుకు అంటూ పూచిలో దిగేట్లు ముందుకు పోవడమేగాని, తిరిగి రాలేమని ఓ భావన మృరిస్తోంటుంది కను మాటల్లో. అకారణంచేతనే మా మిత్రుల వివాహ సందర్భాలలో తన అభివందనలను ఓ చిన్న నిస్సృహతో అందజేస్తూండేవాడు.

“అబ్బయి : ఇంతవరకూ మాతో ఒక రకపు జీవితానికి అంబాచున్నావు. ఈవాటితో యీ అవకాశం దారింది కొత్త జీవితంలో పడబోతున్నావు. చాలా పెద్ద సూర్య పునుటవంద రోతున్నావని కొంతమంది ఆవనయ్య పివేమీ అనుకోకపోతే నా అభిప్రాయం చెబుతాను. అవేమీ నమ్మకు, ఊరికే విను : పొరపాటుగానైనా పెద్దపెద్ద ఆశలు పెంచుకుని, అలావాదిగా జీవించకనుమా ; ” అంటూ కిప్పిక్ జాగ్రత్త వగైరా పరాకులు చెబుతుండేవాడు. వాస్తవానికి యీ అభివందనలలో వ్యంగ్యంగా గాని, దృఢంగాని, తప్పుగాని లేకపోయినా యెదురీచూ మాత్రం యీ ప్రత్యేకపు అభివందనలకు సుముఖంగా తరుచు వుండకపోయే వారు ఒకటి, రెండు సందర్భాలలో కాస్త పుర్ణణ అరిగిన మాటకూడ విశం. కాని కనులో పుర్ణణ పడుతున్న విరుద్ధభావం వర్ధం చేసికొన్న వారెవరూ నానార్థాలు తీయరు. ఇంతెందుకూ నా పెళ్ళిలో

“ఒరేయి : ఏలో సంతోషం - వికాసం... యీరోజు యీ విముషంతో మంగళం పొడేరాయి సంతోషమనే పాగరంలో పడిపోతున్నావు : ఈ పాగరంలో నీ పడన వాకా పరణం పాపీగా సున్నంతవరకూ చక్కగా పయనిస్తుంది గాలి తిరగ్గానే నీ అదర్శం లేదంది నీ పడవకు లంగరు పడుతుంది ” అంటూ మొదలెత్తినరికి బ్రూహివిషన్ పక్కినులోవున్న మాణిపలమరది ‘కను’కు మండు పేవించే అలవాటేమయినా వుండేమోనంటూ పెళ్ళిపందిల్లోనే దరియాస్తూ చేశాడు.

అలాంటి ‘కను’ ఓ యిందివాడయిన వారంలోకాల్లో మారిపోయాడంటే వివాదిక ఆ యిల్లాలిది అత్యవసరంగా అభివందించాలి :

ఇది కను పూర్వాక్రమ వృత్తాంతం :

కనుకు పెళ్ళయిన మూడవరోజుననే కలుసుకొన్నాను. మరి పదిరోజులు కూడా గడి పాను. కాస్త మనసిచ్చి మాట్లాడినా, నా ఒక్కవిశోనే పన్నిపాతంగా ఉంటావుండేవాడు.

“కనూ : జీవితంలో యీ మార్పు ఏలో ఎలావచ్చింది : తవివ్యక్తమీద పిక్ విశ్వాసం ఎలాకుదిరింది : ఈ మూడురోజుల్లోనూ, 27 నం. ౦ జీవితంలో లభించని మహత్తర పత్యా, లేమిటి నీ మార్పు విషయంలో : ఆదా రా లేమిటి ప్రకాశవంతమైన తవివ్యక్తందని విసంసార శీవితంలో : అసలు నీవు వివాహం చేశా పమ్మతిండావు ?”

“ఒరేయి రావుడా : ఒక్కమాట విను మీఅందరి వివాహాలకు నేను యేవిధంగా అభినందన రిచ్చానో నేను మరువలేదు. కానీ అశాస్త్రజ్ఞులనే నేనూ కిరో! క్రితము వరకూ వుండగలిగాను. ఇంక పెళ్ళి కెలాగ ఒప్పుకున్నామంటావు : అంతేనా : నీ దగ్గర దాదలేను అ అమ్మాయిని చూసిన తర్వాత ఒప్పుకోకుండా వుండలేకపోయానురా : ”

“ఇంకకూ నీ మార్పుకు మీ శ్రీమతి కారణమంటావు : మరి నీ అదర్బార మాటేమిటి : నీ నమ్మకా లేమయ్యాయి : నిమ్మ, నీ నమ్మకాలను యిద్దరే మార్చేయ గల్గిన మీ శ్రీమతిని నిజంగా అభినందించాలి!”

“అవునురా నామనస్సులోని మాట చెప్పేకావు నీ దగ్గర నేనింతవరకు యేవిషయం దాదలేదు యింక దాదలేను కూడాను నాకు యింతవరకు ప్రీతి వరిగ్గా అర్థం చేసుకోదానికి అవకాశం, సమయం దొరకలేదు కనుకనే మీ కందరికీ గట్టమీద కూర్చుని నా సాహిత్య దృష్టి నాదారంగా జేసికొని సలహా రిస్తుండే వారిని అలాంటి నిరాశాదానిని, మా శ్రీమతి తటాకున అశావాదిగా మార్చేసి అంతటితో అగత అశివాదిగాకూడ మార్చేసిందిరా అబ్బి!”

“అః! అదిరాసంగతి : అక్కడే నీకు నువ్వే శాస్త్రజ్ఞుల చెప్పకోవాలి : మా కందరికీ ఊరికే పరిహారిస్తుండటం కాదు : మేమంతా వున్నచోటననే వుంటూ కాల ప్రవాహాని తెడు రీదకుండా, సంసారములో ప్రవేశించాము. మరి నీ వంగతి : సంసారం - సాగరం - దుఃఖం

అంటూ సంసారానికి ఎత్తుగా, దూరంగా యెరిగి సంసారంలో వడ్డావు. మరి గట్టిదెన్ని తగిలే అవకాశం నీకు మరింత యెక్కువగావుంది : కనుక నీ సలహాలు, హెచ్చరికలు, అభి నందనాలు నీకే అవసరానికి హాజరుగా వుండటం మంచిది ఏం : అలాగ తెల్లదోకానేం : పేక్చియరు మొహం నేనీకొని ”

“అబ్బియ్య! వుండరా : కాస్త నమ్మ గుక్క తిప్పుకోవియ్య : హృదయంలో వదిలంగా వున్న నాగ్నమాటలు అస్త్రాలకు చెప్పుకోగానే హృదయం తేలిక పడ్డట్టుంది గదిలో ఒక్క అరగంట అసలు మొహాలు కూడ చూసుకోలేదురా : తర్వాత పగం కంగారుతో పగం దాహంతో గొంతుక తడి యారిపోయింది. ఇంక గత్యంతరములేక “ఇదిగో . ఇదిగో నిన్నే కాస్త మందినీళ్ళిస్తావా!” అన్నాను జవాబు కిచ్చున్నానీ. మళ్ళీ కాస్త దైర్యంచేసి అడిగాను ఊహ : జవాబులేదు పరితంకూడ నున్న మరి కాస్త ప్రాదేయ హృదయంగా “దీని ఏక్కడున్నాయో చెప్పు. నేనే వెళ్ళి తీసుకుంటాను” అన్నాను. కాని వాప్రాదేయతలో వున్న చువత్తేమిటో నాకయితే తెలియదుగాని చూ అవిడ వెంటనే లేచి తలుపు లాగడోయి గదియివేసికొండడం గమనించి, లోపల గదియి వేసింది వకదృపిడిగా ఒరేయి చెప్పకుండా వుండలేను నాగుండెలు టక-టకా టక-టకామని కొట్టేస్తున్నాయి. “ఏమిటే : తలుపు లేస్తున్నావా! తిస్తున్నావా : ” అని మాత్రం అనగలిగాను దైర్యంగా “నేనేకాను” అంది.

“మరి నీళ్ళో : అయితే నీవు లేచింది మందినీళ్ళకు కాదన్నమాట!” అన్నాను.

పెద్ద తప్పుచేసి దొరికిపోయిన దానిలా పెదవి కొరుక్కుంది. వెంటనే మందంకిందనే వున్న మరచెయి చేతికిచ్చింది. ఇదే అనుకో నా జీవితానికి Turning point ఈ సంధానమే నాకు సంసారభవిష్యత్తుమీద అనంతం విశ్వాసాన్ని కలిగింది ‘అశావాది’గా నమ్మ మార్చింది.

మా వంసారం వనరవళరితంగా ముందుకు విరట్కంతరంగా పొగిపోగలదని జాహ్నుకయం పేయి గొంతులతో చెప్పినట్లయింది అంతవరకు నాలో గూడుకట్టుకొని ఉన్నవివిన 'నిరాశా వాదాన్ని' యీ మాటలు 'అదృశ్యం' చేశాయి దీనికి మా శ్రీమతి తగినట్లుగా హామీ యిచ్చింది

ఇంతకు : సువ్యవృత్తం యెందుకు వేళాపూ : అంటే

మావాక్య వేషికోమన్నారంది తల కిందికి వారేసి నవ్వుతూ చమత్కారంగా :

—ఇదీ శివు 'శీవితానికి' కాంతి నిర్మిత నాందీ ప్రస్తావన మావాదన్నట్లు యీ మాధ్యమంతటితో అగిపోలేదు ఇంకా మా మిత్ర బృందంలో వివాహాలు కాకుండా మిగిలి పోయిన బ్రహ్మదాడులమీద వత్తిడి ప్రారంభించి ఒకటి రెండు పెళ్ళిళ్ళు చేయించాడు. కూడాను

ప్రస్తుతం 'శివు' విద్వాంసం— వివాహమనే కర్మకాండతోగాని విండుమానవత్వం" యున్నవనకు సమకూడదని— అంటేకాదు— తన వూర్వాక్రమపు హెచ్చరిక తస్మాత్ తాగ్రత్త తేవలం బ్రహ్మదాడులకే వర్తిస్తుందంటాడు విద్వారంగా

క వి తా శ బ ల

— శ్రీ బెల్లూరి శ్రీనివాసమూర్తి

[మిత్రులు శ్రీ తువ్వల సీతారామమూర్తి చౌదరిగారు
లమ శబల (ఖండికాసంపుటి) నారు సంపాదు చాన్ని చదువుతూ
అధ్యయనకాలములో ఈ పద్యాలు వ్రాశాను ఎతక్కోతి ఒక
చిన్న సవీక్షగా దీన్ని ప్రచురిస్తున్నాను]

పొదుగుల్ నిండి, సమగ్రరోచుల పయఃపూరమ్ము లాండ్రోర్పకిన్
బిడుకంగాగల సాధు వీశబల, సప్రీతిన్ గృహప్రాంగణం
బిది చేరంగని పూజనల్పినది నా యిల్లాలు తొట్టొల్ల, ప్రే
మదృగంత స్ఫురితప్రసూనములు సొంపారన్ ఖుర్రేణుల్

మీ కవితానుమ మంజరి, పైకొని వినరెన్ ప్రశాంత పవనాంకురముల్,
మా కవినప్రాట్టుల శోభాకలితరసార్ద్రమ సురవాచీచయంబుల్

అభిమానము నాపైగొని అభినవతిక్కన! త్వదీయమగు కృతులనుపన్
ఉభయులను దన్వి మైత్రీభవపరిమళము నభము విరియన్ బ్రాకెన్

మేసెనా, వర్షధారా సముజ్జ్వలమైన
నవతృణాంకురముల నందు శబల
వీడికెనా, అమృతసంపదల రుచ్యములైన
క్షీరధారల నందజేయు శబల
చేరెనా, చనువిచ్చి శిశువులయెడ ప్రేమ
మిళిత లాంఛనముల మెలగు శబల
విహరించెనా, సైవరపీఠులబడి క్షేత్ర
భూముల విహరింపబోవు శబల

కమ్మకమ్మని యెడద నై కృష్ణమొనర్చి
మీరు పెంచినశబల, యీ భారతీయ
ధర్మసారము గురియుచు ధన్యమయ్యె
కాపుదల మీది తుమ్మల కవివరేణ్య!

అంతములేనిరక్తి, హృదయంబున మెచ్చుచు, విశ్వనాథ "సం
క్రాంతి తలంపు" పేర్కొనియె కాదినరాదిది, కర్మకుండవై
యెంత శ్రమించినానో తొలియేడుల, నీ కలమే హలంబు, మా
పొంతల సాహితీ లలిత భూములు దున్నెదు పైరునాటుచున్

(పందాక్రాంత)

యాతాయాతాధ్వగజన మనోహరి పానీయశాలా
భ్యాతిన్ నిల్పెన్ లలిత గతులన్ కావ్య ఖండంబు లందున్
వాతోద్ధూత ప్రసవచయముల్ వంగి వర్షించు మేఘు
ప్రాతంబయ్యెన్ వివిధగుణ సంక్రాంతముల్ కావ్యమాలల్.

ప్రాత స్సంధ్యల్ సరస కవితాస్వాదుద్దుగమ్ము లింటన్
చేతః ప్రితిన్ గొలిపి పిదుకున్ సేవగావించురేనిన్
పూతంబయ్యెన్ జగతి శబలా పూజ్య భావంబులోనన్
సీతారామా, కవివర యశస్కీలు నిన్నున్ వరించెన్.

శాంతి దూత

—శ్రీ చావ నారాయణరావు

అది సువిశాలమౌనగర, మా నగరంబున కోట, కోటలో
నది రమణీయమౌ భవన, మా భవనంబున యర్ధరాత్రి, తా
మది దలపోయుచుండె సుకుమారు డొకండు త దేక్కప్పితో
నిదురకు దూరమై మనసునిల్చి...మనోరథమేమొ, యితకున్.

అతని ముఖాకృతిన్ గనిన యంతనె దోచు దయానముద్రుడౌ
యత డొక రాజపుత్రు డని, యాతని యాశయ మేమొ; యత్తరిన్
సతమత మౌచు నట్టె యొక జాముకు సాచె పవంబు ముందుకున్
మతి యెటు లాగెనో! యడుగుమాత్రము సాగకపోయె సెంతకున్.

దడదడలాడు గుండియ నిదానముగా నొక చేతబట్టి తా
నడుగిడలేదు,...కెందు గడియల్ దరిదోచక నొంటికాల్చిపై
గడపెను, చాలసాగె నధికంబుగ కన్నుల న్నశుబించువుల్
కడ కతడు - ఆప్రయత్నముగ తా లటు వెన్నకువైచె నయ్యెడన్.

భారముతో నతండు తల వాల్చి తడం బటు బుండి గ్రక్కునన్
కారణ మేమొ! తోచదు!! మొగం బటు వెన్నకు ద్రిప్పియారె, నా
చేరువ నేమి యున్నదొ!! విచిత్రము!!! తా చిరునవ్వునవ్వె; సు
సారపు భ్రాంతి కాదుగద! నందియ పేల! యదే తలంపగన్.

ఆ నడిరేయి మైమరచి హాయిగ నా గదియందె పొన్నుచై
యా నిదురించు తల్లిమెడయందలి హాయిగ చేతబాని, యొ
డ్డాణము గాలదన్ని పయటన్ బడద్రోయుచు స్తవ్యమానుచున్
భానునిరీతి నా మెరయు తాబుని వీడగ మాటలా!...యతం
డానిముసంబె తాబుని నయమ్మున ముద్దిడబోయె సెంతకున్.

మనసున వేమికట్టెనొ ! కుమారుని ముద్దిదబోయి నిల్చె, ప్రక్కన ప్రియురాలి సోయగముగాంచి చలించియు తగ్గె వెన్నకున్
మన సొక రాయిజేసికొని మక్కువపిడి తదేకదీక్షతో
జనె గదితల్పులన్ దెరచి సోధముడిగి యతండు ధీరతన్—

తరుగని రాజ్య సంపద, సుధామయ సూక్తుల ముంచితేల్చు సుం
దరి యధరామృతంబు, నిరతంబు చిరాయువుగోరి ప్రేమతో
మురిసెడి తల్లిదండ్రుల యమూల్యపు ప్రేమయు నిచ్చగింపక...ఆ
కరణి నతండు నిల్పెడలె కారణమేమొ ! దురూహ్యమారయన్.

తెలితెలవారలేదు, తన ధ్యేయ మదేమొ ! యెరుంగరాదు, తా
నిలిచె యరణ్య మధ్యమున,— నిశ్చల చిత్తముతో తపంబులన్
సలిపెను కొన్నియేషులు ప్రశాంతముగా,— తుదకేమి దోచెనో
తెలియదు, లేచి సాగె నొక తీరని యోచనతో విరాగియై

చనియొక కొంతదూరము ప్రశాంతముగా నొక రావిచెట్టు చా
యను కరమూని కూర్చొని ముఖాబ్జమునెత్తి, యొకింత సేపు, తా
కనుగవమూసి లోనరని క్రమ్మురలేచె, నతండు కాల భా
నునివలె దోచె మోమున వినూత్న వికాసము జిండులాడగన్.

అంత విరాగియయ్యె నపురా మకుమారుడు,— లేచి నూత్న పీ
ఠాంతము స్పృశితేనె, నిల ధర్మప్రబోధము సల్పె ఖండ ఖం
డాంతరముల్ భళి ! యర ; నహర్నిశలున్ కృషిజేసె జీవితం
బంతయు విశ్వశాంతికయి యమ్మహనీయుడు బుద్ధదేవుడై.

వ్యాసము:

మళయాళసాహిత్యము - మధ్యయుగము

—శ్రీ ఆర్. కె. రావు

దేశస్థితి

1018 సంవత్సరంలో చోళదేశపురాజు రాజేంద్రచోళుడు కేరళ దేశంలోని చివరి పెరుమాళ్ రాజు భాస్కర రవివర్మను యుద్ధంలో ఓడించి అతని కిరీటాన్ని దొంగిలించి తీసుకొని పోయినాడు. అంతతో కేరళ దేశంలో పెరుమాళ్ రాజుల రాజ్యం అంతమైపోయింది అంతకుముందుగానే కోలత్తునాడు, వేణాటురాజులు స్వతంత్రులైనారు కొచ్చిలో పెరుమాళ్ వంశస్థులే రాజ్యం చేస్తుండేవారు 14 వ శతాబ్దం ప్రారంభంలో వేణాటు నాలుగు స్వతంత్రరాజ్యాలుగా విభాజితమై పోయింది 1 తూర్పుపురమ్ 2. కోల్లమ్ 2 కోట్టారక్కరా 4 కాయంకళమ్ ఇవి అన్నీ స్వతంత్రరాజ్యాలు అయినా అన్నీ మైత్రీభావంతో ఉండేవి. ఇదేవిధంగా ఉత్తర కేరళంలో ఎర నాటు, వల్లవనాటు మొదలగు రాజ్యాలు స్వతంత్రమైనవి. కొచ్చిన్ కు దక్షిణంగా కోట్టయమ్, వెట్టత్తునాటు వటక్కుంకూర్, చెంపక శ్చేరి మొదలగు చిన్న చిన్న రాజ్యాలు ఏర్పడ్డవి. సారాంశమేమంటే పెరుమాళ్ రాజుల తరువాత కేరళదేశం అనేకమైన చిన్న చిన్న స్వతంత్ర రాజ్యాలుగా చీలి పోయింది ఆయాదేశాల అధిపతులు మళయాళ సాహిత్య వికాసానికి అధికంగా తోడ్పడ్డారు.

ప్రజలలో ఎక్కువమంది నాయరుజాతివారు రాజులు ప్రతి విషయంలో వారి నెలవోలను తీసుకొనేవారు. వారే సేనలో గూడా ఎక్కువగా ఉండేవారు. సంఘంలో ఆర్య బ్రాహ్మణులకు ప్రాముఖ్యత ఎక్కువగా ఉండేది. బ్రాహ్మణులు నాయర్ స్త్రీలను వివాహమాడి ఆజాతితో సంధిచేసుకొన్నారు. ఆ బ్రాహ్మణులు సంస్కృతంలో విద్వాంసులుగా ఉండేవారు. దేశభాషను స్వీకరించడం అవసరమని వారు గ్రహించారు. అందువలన వారు ఆ మళయాళ భాషను నేర్చుకొన్నారు. ఏమైనా వారి మళయాళభాషమీద సంస్కృతభాషా ప్రభావం పడక తప్పలేదు సంస్కృత శబ్దమిత్రమైన భాష నెమ్మదిగా సాహిత్యంలోనికి ప్రవేశించడ మారంభించింది. దానితో మణిప్రవాళశైలి మళయాళంలోనికి ప్రవేశించింది.

మళయాళభాషలోని లక్షణగ్రంథం లీలాశిలకంలో "భాషా సంస్కృత యోగో మణిప్రవాళం" అని నిర్వచించబడి ఉన్నది. మళయాళభాషలో ప్రవేశించిన సంస్కృతశబ్దాలు ఆ భాషలో కలిసిపోవాలి మణిప్రవాళశైలి విశిష్టమైనది వైష్ణవ శైవాచార్యులు ఈ శైలిని కాగా వ్యాప్తిలోనికి తీసుకొనివచ్చారని ప్రసిద్ధి.

ఈ యుగంలోని సాహిత్యం భాషాశేదాన్ని బట్టి రెండురకాలుగా ఉన్నది. ఒకటి పురాతనమైన తమిళ ప్రభావపూరితమైనది రెండవది మణిప్రవాళమునకు సంబంధించినది మొదటిరకపు భాషలో రామచరితము, కణ్ణళ్ళు రామాయణము రెండు ముఖ్యమైన గ్రంథాలు. వైకీతంత్రమ్, ఉడ్లులీరి సందేళ్, కోకనందేళ్, చెరియాచ్చివర్ణణ మొదలగు కావ్య గ్రంథాలూ, ఉడ్డియాచ్చి చరిత్, ఉడ్డిచ్చిరుతవి చరిత్, ఉడ్డియాటి చరిత్ మొదలగు గద్య పద్యమయ గ్రంథాలూ మణిప్రవాళ సాహిత్యంలో ప్రసిద్ధమైనవి.

1 భాషాసాహిత్యము - కృతులు

రామచరితమ్ ఇది మళయాళభాషలోని ప్రాచీన కావ్యము పాట్టు ఛందము ననుసరించి ఇది రచింపబడినది కథ రామాయణంలోనిది కాని దీనిలో రామాయణకథ అంతా లేదు కేవలం యుద్ధకాండమాత్రం వర్ణింపబడ్డది. తిరువిళాంకుర్ రాజు ఆదిత్యవర్మ తన నైష్యాన్ని ఉద్బోధించడానికి ఈ కావ్యాన్ని రచించాడని కొంతమంది అంటున్నారు ఈ గ్రంథంలో ఒక చోట కవి పేరు ఉన్నది చీరామ్ అనేది ఆ పేరు చీరామ్ అంటే శ్రీరామ్ అనేదానికి తదృవరూపము దానినిబట్టి తిరువిళాంకుర్ రాజు శ్రీరామవర్మ గ్రంథకర్త అని కొంతమంది అంటున్నారు.

ఈగ్రంథంలో మొత్తం 184 పరిచ్ఛేదాలున్నవి ప్రతి పరిచ్ఛేదంలోనూ సుమారు 11 నుండి 12 వరకు "పాట్టులు" ఉన్నవి మొత్తం 1814 "పాట్టు"లు ఈ గ్రంథంలో ఉన్నవి ప్రతి పరిచ్ఛేదంలోనూ పేరు పేరు ఛందస్సులు ఉపయోగింపబడ్డవి. చాచాపు వాటిసంఖ్య 210 వరకు ఉన్నది. అన్నీ శ్రావిడ ఛందస్సులే. "పాట్టు" కు సంబంధించిన ఛందోనియామాలన్నీ వీనితో సంపూర్ణంగా అనుసరింపబడ్డవి.

ఈ కావ్యం ప్రాచీనతమమైనందుననూ, తమిళకావ్యం ఈ కావ్యంలో ఏర్పూవగా ప్రయోగింపబడడంవల్లనూ చాలామంది తమిళ విద్వాంసులు

ఇది తమిళ కావ్యమని అంటున్నారు. వీరరస ప్రధానమైన ఈ గ్రంథం మళయాళ సాహిత్యంలో ఒక అమూల్యమైన రత్నము.

2 రామకథపాట్టు - మావారతమపాట్టు

రామకథపాట్టు గ్రంథకర్త అయ్యప్పిళ్ల ఆశాన్. అతడు నెయ్యటింకర జిల్లాలోని జైవాట్టునురా గ్రామస్థుడు ఇంతకంటే ఎక్కువ ఈ కావ్యాన్ని గురించి ఏమీ ఇంతవరకు తెలియలేదు

మావారతమపాట్టు రెండవకావ్యం మావారతం మహాభారతానికి తద్యవం కావచ్చును ఈ కావ్యంలో మహాభారతంలోని కథ వర్ణించబడి ఉన్నది. గాంధారి ఒక దినము కుంతిపిల్లలను చూడవలెనని తన యింటికి పిలిపించుకొంటుంది భీముడుగూడా వస్తాడు గాంధారి భీముణ్ణి మోసగించి చంపివేయవలెనని ప్రయత్నం చేస్తుంది కాని భీముడు తప్పించుకొంటాడు ఈ పుట్టంతో కావ్యం ప్రారంభమవుతుంది. ఈ కావ్యంలోని ఒక "పాట్టు"ను చూడండి.

కురునాట్టిలమ్మ కాంతకారి కురునాట్టిలమ్మ కుంచుతేవి

కుంచుతేవి పెట్టి మక్కశే వోల్లామ్ అంచుమ్ ముటివేచ్చ పాండవస్వార్
కాంతకారి పెట్టి మక్కశే వోల్లామ్ తొట్టెట్టొం పతల్లో మరిమోతవరు.

3 కణ్ణక్క రామాయణమ్

రామప్పణ్ణక్కర్ ఈ కావ్యకర్త ఇతనినే కణ్ణక్క పణ్ణక్కర్ అనిగూడా అంటుంటారు తిరువికాంకుర్ ప్రాంతంలో తిరువల్ల కాళూకాలోని నిరణమ్ అనే గ్రామంలో ఒక శివాలయ మున్నది ఆ శివాలయం పశ్చిమభాగంలోని పేటకు కణ్ణక్కప్పరంపు అని పేరు. అది ఈమహాకవి జన్మస్థానం ఈయనకు ఇద్దరు సోదరులున్నారు. వారు గూడా కవులే. వీరు ముగ్గురినీ నిరణమ్ కవులని గూడా అంటుంటారు వీరిలో పెద్దవాడు మూడవప్పణ్ణక్కర్. ఆయన భగవద్గీతను రచించాడు రెండవవాడు శంకరప్పణ్ణక్కర్. ఆయన "భారతమాల"ను రచించాడు. వీరు ఏకాలంపాటివారు అనేది ఇంకా వివాదాస్పదమైన విషయం గానే ఉన్నది. ఇంతవరకు అఖించిన ఆధారాలనుబట్టి వీరు 14 వ శతాబ్దం చివరిలోకాల్లో జన్మించి ఉంటారని తేలివది. కణ్ణక్కప్పణ్ణక్కర్ ఉదయపుణ్ణి మళయాళ సాహిత్యంతో అరుణోదయమైనదని చెప్పవచ్చును. అతడు ముఖ్యకృతి రామాయణము. అతడు కాట్టి శామాయణాన్ని అనుసరించి రచనలు సాగించినా చాలాచోట్ల స్వేచ్ఛగా మార్పులు చేసినట్లు

ఈ కావ్యంలో సంస్కృత శబ్దాలు విరివిగా ఉపయోగించబడ్డవి. అతడు ఉపయోగించిన ఛందాలకు నిరణమ్ ఛందాలని పేరు ఏర్పడ్డది. ఈ ముగ్గురు పోదరులు కృష్ణశత్రులు. ఇవేగాక ఈ యుగంలో చాలా రచనలు వెలువడ్డవి. లీలాశిలకమ్మలో కొన్నింటిపేర్లు ఉదహరించబడ్డవి. లీలాశిలకమ్మలో లభించే ఉదాహరణ గీతాలుకప్పు కావ్యాలు లభించడంలేదు

4 మణిప్రవాళ కృతులు

అక్షర గ్రంథాలలో మణిప్రవాళ కృతులకు ఉదాహరణలు చాలా దొరుకుతున్నవి పుస్తకాలు ఇంతవరకు లభ్యం కాలేదు దొరికిన మణిప్రవాళ కృతులలో అన్నింటికంటే ప్రాచీనతమమైనది ఉడ్డానీలి సందేశము మహాకవి కాళిదాసుని మేఘదూత కావ్యంతో సందేశకావ్యములు ప్రారంభమైనవి కేరళదేశంలో సంస్కృత కవులు శుకసందేశము, కోకసందేశములాంటి సందేశకావ్యములను వ్రాసియుండిరి మణిప్రవాళశైలిలో వెలువడిన మొదటి సందేశకావ్యము ఉడ్డానీలి సందేశము. ఈ కావ్యాన్ని ఎవరు రచించారు? ఏకాలంలో రచించారు? అనేది ఇంతవరకు ఇంకా నిర్ధారణ కాలేదు ఈ కావ్యం 14 వ శతాబ్దం చివరిభాగంలో కావ్యంలోని కథానాయకుడే వ్రాసిఉంటాడని వండితులు అభిప్రాయపడుతున్నారు

ఈ కావ్యంలోని కథ చాలా మనోరంజకంగా ఉన్నది తిరువిరాం కూర్లోని వైక్కమ్ జిల్లాలో కటత్తురిత్తి ఒక దీప్తివము దానిని సంస్కృతంలో సింధుదీప్తివమని అంటారు (కటత్ = సింధు, తిరుత్తి = దీప్తివము) అక్కడి "ముండక్కల్" అతి ప్రాచీనమైన వంశము కథానాయక ఉడ్డానీలి ఒకరోజు రాత్రి ఆమె తన నాయకునితో గూడా గదిలో నిద్రించే సమయంలో ఒక యక్షిణి నాయకుని తీసుకొని దక్షిణ దిక్కువైపుకు వెళ్ళిపోతుంది తిరువనంత పురం చేరిన తరువాత నాయకునికి నిద్ర మెళుకువవచ్చి నృసింహజం చేయడం ప్రారంభిస్తాడు ఆ మంత్ర ప్రభావానికి భయపడి యక్షిణి అతనిని అక్కడే వదిలి వెళ్ళిపోతుంది అప్పటికి బాగా తెల్లవారుతుంది నాయకుడు తాను వద్యనాథస్వామి ఆలయంలో ఉన్నట్లు తెలుసుకొంటాడు. అక్కడ అతనికి తనమిత్రుడు కోల్లమ్మరాజు ఆదిత్యవర్మ కనిపిస్తాడు. తన విరహపీడనను తన కథను అతడు ఆదిత్యవర్మకు తెలియజేస్తాడు. అతని ఆరోగ్యం గూడా చెడిపోతుంది. ఆదిత్యవర్మను సందేశవాహకునిగా తన సన్నియురాలి దగ్గరకు పంపుతాడు.

మందాక్రాంతా వృత్తంలో రచించబడిన ఈ కావ్యంలో సుమారు 240 వృత్తాలున్నవి. అవి రెండు భాగాలుగా ఉన్నవి. పూర్వార్థంలో మార్గము, ఉత్తరార్థంలో సందేశము వర్ణించబడ్డవి. తిరువనంతపురంనుండి కటక్తిరు త్రివరకు గల ప్రకృతి దృశ్యాలు ఎంతో హృదయానందకరంగా వర్ణించబడ్డవి.

14 వ శతాబ్దంనాటి గ్రంథం కావడంవలన చిత్ర విచిత్రాలైన ఎన్నో శబ్దాలు ఇందులో మనకు దొరుకుతున్నవి మహావండితుడు ఉళ్ళూరు వరమేశ్వరయ్యగారు అన్నట్లు మళయాళ సాహిత్యంలో ఇది ఒక అనుపమానమైన గ్రంథము.

*

చంపూ కృతులు

ఈ యుగంలో మళయాళ సాహిత్యంలో చంపూ కావ్యాలుగూడా విరివిగా వెలువడ్డవి దండి రచించిన కావ్యాదర్శంలో చంపూ కావ్యలక్షణాలు వర్ణించబడి ఉన్నవి. "గద్య పద్య మయం కావ్యం చంపూ రిత్యథి ధీయతే" గద్యపద్య మయమైన కృతి చంపూకృతి ఈ విధానం సంస్కృత సాహిత్య ప్రభావంవల్లనే మళయాళ భాషలోనికి ప్రవేశించినది మొదటి మళయాళీ చంపుకావ్యం "అమోఘరాఘవమ్" 18 శతాబ్దం చివరి రోజుల్లోనే మణి ప్రవాళ శైలిలో చంపూ రచన ప్రారంభమైనది అనాటి చంపువులలో మూడు ప్రధానమైనవి 1 ఉడ్డియాచ్చి చరితమ్, 2 ఉడ్డిచ్చిరుతేవి చరితమ్ 3. ఉడ్డియాటి చరితమ్.

ఈ కావ్యాలలో పౌరాణిక కథలద్వారా ఆనాటి సాంఘిక పరిస్థితులు వర్ణించబడ్డవి ఈ మూడింటిలోని విషయమూ ఒకటే ఏ ఇంద్రుడో, చంద్రుడో గంధర్వుడో మళయాళీస్త్రిని ప్రేమిస్తాడు, కథను వివరించేటప్పుడు గద్యమూ, పద్యన భాగంలో పద్యమూ నడుస్తుంటవి ఈ గ్రంథాలు ఇంతవరకు సంపూర్ణంగా దొరకనేలేదు.

పై గ్రంథాలవలన అనాటి కేరళదేశపు పరిస్థితులను మనం తెలుసుకొన గలుగుతాము. ఆ రోజుల్లో స్త్రీలకు సర్వవిధాలా స్వాతంత్ర్య ముండేది. వారు ఎవరికీ కానినలుగా ఉండేవాళ్లుకారు. విడాకులు ఇవ్వడానికి వారికి పూర్తిగా అధికారం ఉండేది ఈ విషయాలు ఉడ్డినీలి సందేశమ్, లిలా శీలకమ్లంటి గ్రంథాలవల్ల మనకు తెలియగలవు.

లక్షణ గ్రంథం - రీతాంతికళ.

రీతాంతికమ్ మళయాళ భాషలోని ప్రాచీనతమమైన లక్షణ గ్రంథము కావ్యప్రకాశ్, సాహిత్య దర్శనములవలె రీతాంతికమ్ సంభ్రాద్ధమైన గ్రంథముని చెప్పడానికి అవకాశంలేదు దీనిలో ఎనిమిది అధ్యాయాలున్నవి అధ్యాయాలను శిల్పం అని అంటారు మొదటి శిల్పంలో మణి ప్రవాళ లక్షణాలు, చాటి విభాగాలు, రెండుమూడు శిల్పాలలో వ్యాకరణనియమాలూ, చాటుగో శిల్పంలో కావ్యదోషాలూ, ఐదులో కావ్యగుణాలూ, ఆరు ఏడు శిల్పాలలో పదసగా శబ్దాంశకార, అర్థాంశకారాలూ, ఎనిమిదిలో మీమాంసా పద్ధింప ఐదవ పాణిని సూత్రాలవలెనే ఈ గ్రంథంలో గూడా మొదట సూత్రమూ, తరువాత వృత్తి రచింపబడ్డవి అన్ని ఉదాహరణలూ మణిప్రవాళ పద్ధతిలోనే ఉన్నవి కొన్ని "పాట్టు"లు గూడా లేకపోలేదు

ఈ గ్రంథాన్ని రచించిన చారెవరో ఇంతవరకు తెలియలేదు మహా సంక్షిప్త రెవరో ఈ గ్రంథాన్ని రచించారని మాత్రమే తెలుసుకొని సంకృతి పదపరిపేక్షిస్తుంది

కవిక

క రు కా మూర్తి

—శ్రీ వేమగంటి నరసింహాచార్యులు

పుష్పాంగనా శిరోభూషణంజైన మా
యాదేవి సుతుడవై అవతరించి
నిర్మల ప్రణయ చంద్రికయా యశోధరన్
పేర్చి యిల్లాలుగా స్వీకరించి
రుగ్గాదులైన అర్చుల దుర్దశను గనుం
గొని గాఢ వైరాగ్యమును పహించి
ఎరివి నంతర్యామి పిలువదుకొని లేచి
దార పుత్రాది బంధములు శ్రేంచి

రాజ్యతోగములను రమ్యమ్ములగు పదా
ర్థములు నదలి అర్థరాత్రివేళ
ఊరుకెడలి వనముజేరి మహాబోధి
తరువునీడ తత్వ మరసినావు.

ఓ మహానీయ! మానవ మహోదయ భావితభావ! దేవ! హిం
సామయమౌ ప్రపంచమున సంకటముల్ గనినంత సింధు గం
గా మధురాంబుపూరములుగా ప్రవహించెను ఓ ప్రభూ! దయా
ప్రేమలు రెండు నీ నయన పీఠుల లోకము ప్లావనంబుగాన్.

మనసు తీపి, మాట మరి తీపియై తప్త
మానసముల తేనెవాన కురిసి
మానవ ప్రకృతిని మాధుర్యమయముగా
చేసినావు విషము తీసినావు.
ఆసియాకు హృదయమైన హిమాలయ
పర్వతమ్మువంటి వాడ పీఠ
ఇట్లుగాకయున్న ఇంతటి యౌన్నత్య
మింత చల్లదనము ఎట్లు గలుగు?

నీ జాలి పల్కువందిట విరిసిన ఒక్క
పూవైన వసివాడిపోవలేదు
నీ పాదధూళి చిందినచోట ఒక్క మృ
త్యుణమైన నెత్తుట మునుగలేదు
నీ స్నిగ్ధ దృక్కుల నీరాడి ఒకచిన్న
తృణమైన నీచత్వ మెనయలేదు
నీ దయా హృదయ సన్నిధిగన్న మనిషిలో
అణువైన ద్వేషమ్ము నందలేదు
నీ ప్రభావంబు వండు వెన్నెలలుగాయ
కొండగుండెలు కరగి అఖండ శిల్ప

కల్పనా దివ్యరూపముల్ గా రహించె
పూర్ణ పరమార్థ తత్త్వ శ్రీ తోధనత్త్వ!

పూనికతోడ మన్మథుని ముద్దు కుమార్తెలు వచ్చి ఎన్ని లీ
లా నటనాది చేష్టల వలల్ వయ్యపై ప్రచురించినన్ రవం
తై నను నీ పవిత్ర హృదయమ్ము చలంపగలేదు ఓ మహా
జ్ఞాన కళాకృతి! సుకృతి! తైలము గానికి తూలిపోవునే!

గాయపడిన మేటి రాయంచ్చపై కుంటి
గొట్టెపిల్ల బ్రతుకు గొడవవైన
వెల్లివిరిసి జగమునెల్ల లోగొన్న నీ
ప్రేమ నెవడు తూచి విలువగట్టు?

దేశాన్నియు నేడు మారణ రణో ద్విగ్నావళగ్నమ్ములై
ఆకాపూర్ణములైన నేత్రములు విప్పారన్ నిరీక్షించు, హిం
సా కూన్య మ్మగు నట్లు నీ నిలుపు ధర్మతోర్వీతి కల్యాణ సం
దేశమ్ముల్ ప్రకటించి విశ్వమున శాంతిన్ గూర్చుతన్ నిత్యమై

కరుణామూర్తి! సుగుణా
భరణా! సంసరణ తరణ! పతితోద్ధరణా!
శరణాగత జనసేవిత
తరుణారుణ చరణ! దుఃఖతాప విహరణా!

హిందీప్రచార శిక్షణశిబిరము, శివరామపల్లి

హైదరాబాదు నగరానికి ఆరుమైళ్ల దూరంలోనున్న శివరామపల్లి గ్రామ సేవా కేంద్రంలో మే నెల 5 వ తేదీనుండి 15 వ తేదీవరకు హైదరాబాదు హిందీ ప్రచారసంఘ యజమాన్యాన హిందీ ప్రచార శిక్షణ శిబిరం జయప్రదంగా నడపబడినది. హిందీ వ్యాప్తి నిరంతరం కృషిచేస్తున్న ప్రముఖహిందీ కార్యకర్తలు 18 మంది హైదరాబాదులోని వివిధ జిల్లాలనుండి శిబిరంలో పాల్గొన్నారు శ్రీ ప నారాయణగారు శిబిరపతిగానూ, శ్రీసోమనాథ్ గారు ఉపశిబిరపతిగానూ ఉండి శిబిర కార్యక్రమాన్ని జయప్రదంగా నడిపించినారు. దైనిక కార్యక్రమం :

ప్రతిదినం ఉదయం గం 4-80 లకు ప్రార్థనతో ప్రారంభమైన కార్యక్రమం సామూహిక సఫాయీకతాయీలతోనూ, విద్వాంసుల ఉపన్యాసాల తోనూ రాత్రి 9 గంటలకు ముగిసేది. శ్రీరామకృష్ణ ధూత్ గారు ప్రార్థన కార్యక్రమమును, శ్రీమతి వీరమణిదేవిగారు కతాయీ కార్యక్రమమును నిర్వహించినారు.

శిబిర ప్రారంభం :

మే నెల 5 వ తేదీ సాయంత్రం గం 8 లకు శిబిర ప్రారంభోత్సవం జరిగినది. హైదరాబాదు రెవిన్యూశాఖ ఉపమంత్రి శ్రీ వల్లెర్ల హనుమంతరావు గారు అధ్యక్షత వహించిరి. శ్రీరామకృష్ణ ధూత్ గారు అతిథులకు స్వాగతమును తెలియజేసిరి. సంఘకార్యదర్శి శ్రీ అంజనేయశర్మగారు శిబిరోద్దేశ్యములను వివరించిరి. శిబిరపతి శ్రీ నారాయణగారు దైనిక కార్యక్రమమును వివరించిరి. శ్రీ వెంకటలాల్ ఓర్కూగారు శిబిరముల ప్రాముఖ్యతను గురించి ఉపన్యసించిరి.

ఉపన్యాసములు :

అక్రమంలోని గున్నమామిడి నీడలలో ఉచ్ఛాహ పూరితమైన వాతావరణంలో శిబిరం తరగతులూ, ఉపన్యాసములూ జరిగినవి. వివిధవిషయములపై ఉపన్యసించినవారు :

1. శ్రీ మునీంద్ర B. A. — అధునిక హిందీ పాపాత్యము
(కల్పవ సంపాదకులు)

2. శ్రీ ఆర్. యం. జోషి M. A. — నాగరిక శాస్త్రముల సిద్ధాంతములు
- 3 శ్రీ రామానందజీ — జీవితము-సత్సంగము
4. శ్రీ మాన్వి నరసింగరావు M. A. — అధునిక కన్నడ సాహిత్యము -
- 5 శ్రీ రాజ కిశోర్ పాండే M. A. — హిందీ సాహిత్యంలోని ముగ్గురు ప్రముఖ కవులు సూర్, కులసీ, కవీరు
- 6 శ్రీ ఇల్లిందల సీతారామారావు M Sc. — పాతకాలల సంఘటనము
- 7 శ్రీ వేమూరి అంజనేయశర్మ — 1 హిందీ ప్రచారోద్యమం పుట్టు పూర్వోత్తరాలు.
2 దక్షిణభారత హిందీప్రచార సభ పరిచయము
3 సంఘరసము
4 అధునిక తెలుగు సాహిత్యము
8. శ్రీ సత్యనారాయణలోయా B. A., B. L., — సామాన్యని జీవితంమీద కేంద్రప్రభుత్వం బడ్జెటు ప్రభావం
- 9 శ్రీ సేతుమాధవరావు I. A. S. — మైదరాబాదు స్వాతంత్ర్యోద్యమ (విద్యార్థి కార్యదర్శి) చరిత్ర
10. శ్రీ పి కె ఆంథోనీ — రెండవ పంచవార్షిక ప్రణాళిక
- 11 శ్రీ వెంకటలాల్ ఓర్కూ — పత్రికలు
- 12 శ్రీ జగ మోహనలాల్ చతుర్వేది B. Sc. B. T. — వర్తమాన శిక్షణ ప్రణాళిక
- 13 శ్రీ తేజనారాయణలాల్ M A. — మనోవిజ్ఞానము-శిక్షణ పద్ధతి
- 14 శ్రీ కృష్ణమూర్తి అయ్యర్ — దక్షిణభారత హిందీప్రచారసభ బడ్జెటు
15. శ్రీ స్వామి రామానందతీర్థ — రాజకీయ వాదములు
16. శ్రీ తిరుమలరావు — జేసిక్ ఎడ్యుకేషన్
17. శ్రీ హమీదుద్దీన్ సాహిద్ M. A. — అధునిక ఉర్దూ సాహిత్యము

హస్తలిఖిత పత్రిక :

శివరంలోని శ్రీశార్వభృతల సంగమ్ అనే పేరుతో హిందీలో ఒక హస్త
లిఖిత పత్రికను వెలువరించిరి.

కవి సమ్మేళనం :

మే 15 తేదీ సాయంత్రం శ్రీ తె వి నరసింగరావుగారి అధ్యక్షతన కవి సమ్మేళనం జరిగెను ప్రసిద్ధ హిందీ, తెలుగు, ఉర్దూకవులు సమ్మేళనంలో పాల్గొనిరి శ్రీ సి నారాయణరెడ్డి, కమల ప్రసాద్ కమల్, శ్రీమతి శైల బాలాదేవి, హమీదుద్దీన్ షాహిద్, పి నారాయణ, జనార్డున్ ఖుర్షీద్ అహమ్మద్, ఇషరత్, తజ నారాయణరాల్, సర్వర్ దండా తమ రచనలను చదివి విని పించిరి శిబిర చరిత్రలో ఈ కవిసమ్మేళనం ఒక మధురమైన ఘటన శిబిర సమాప్తి ఉత్సవము

మే 15 వ తేదీ సాయంత్రం 5-30 గంటలకు శిబిరసమాప్తి ఉత్సవం జరిగెను హైదరాబాదు ప్రదేశ కాంగ్రెసు సంఘాధ్యక్షులు శ్రీ తె వి నర సింగరావుగారు అధ్యక్షత వహించిరి శ్రీ సి. నారాయణరెడ్డిగారు "సంగమ" పత్రికను ఆవిష్కరించిరి శ్రీ నరసింగరావుగారు శిబిరవాసులకు యోగ్యతా పత్రములను పంచిపెట్టిరి సంఘ కార్యదర్శి శ్రీ అంజనేయశర్మగారు ధన్యవాద సమర్పణ గావించిరి

భోజన వసతి

శిబిరంలో ప్రవేశించిన కార్యకర్తలందరికీ హైదరాబాదు హిందీ ప్రచార సంఘ పక్షమున ఉచిత భోజన సౌకర్యము ఏర్పాటు చేయబడినది ఈ శిబిరము నకుగాను దాదాపు 450 రూపాయలు ఖర్చయినవి

పుస్తక పరిచయము :

రతనాల తండ్రి (గేయనాటికలు)

రచన : రంధి సోమరాజు

పేజీలు 80

వెల ఎనిమిదణాలు

ప్రాప్తిస్థానం : రవయత్

C/o Southern Agencies,

Main Road, Eluru.

గానయోగ్యమైనది గేయమనీ, వ్రదర్పన యోగ్యమైనది నాటికయనీ విజ్ఞాం వివరణం. ఇతే ఈ పుస్తకంలోని మూడు నాటికలు పై వివరణానికి ప్రతిభూరింగా ఉన్నాయి. ఇవి కొంతవరకు వ్రదర్పనానికి అనుకూలమనీ వదవచ్చు కాని మాటలు అయా పాత్రలనేక ఉర్పరించ బడుతున్నప్పుడు అంతగా రక్షింట్టవు ఈ పుస్తకంలో హరివిల్లు, పరిశాసం, రతనాల తండ్రి అనే మూడు నాటికలున్నాయి. రచయిత ఆశించినంతగా ఈ నాటికలు రాణించకపోయినా అక్కడక్కడ కొన్ని పాత్రలనేక సరిపించిన మాటలు పోతున్నవికొంత అనుభూతిని కలిగిస్తాయి.

'హరివిల్లు' లో అమ్మాయి పెళ్ళికిముందే గర్భవతి కావడమూ, ఒకవ్యక్తి వియ్యంతుడ కావడం నిరాకరించడమూ, అనక అమ్మాయి గర్భధారణకు కారకుడైన యువకుడువద్ద పెళ్ళి చేసుకోవడమూ చిత్రించబడ్డాయి. పంజాబానికి వచ్చిన వ్యక్తి వాకిట్లోనే అమ్మాయిని గురించి తెలుసుకుని—

“వియమాల తూళ్ళమర్క
విళ్ళలంగా బ్రతికే విద్య
తెలిసికోవామ్మా” — అని పలకావివ్వడం బాగుంది
“దనంవల్ల అనం రావరాదని
పంటకవవరమైన మంట ఇల్లు కాలరాదని
మారకావికవవరమైన దనం
మనుషులను పంపరాదనే జ్ఞానం
మనిషికే ఉండాలి” — అని

అమ్మాయిని ప్రేమించిన యువకుడు వచ్చి తన తండ్రికి ఇచ్చిన పలకావి వివరించడంలో ఆదర్శం ఉంది. అంతే, అమ్మాయి అన్నవి చిత్రించడంలో లోపం ఉంది. అధునిక వానపల్లె పెరిగిన యువకుణ్ణి, తండ్రిచెల్లెలి తప్ప మిగిలినవని అనునయించడం సమంజసంగా లేదు. పనాకమడుగా ఉండారిన తండ్రికి అధునిక భావాలూ, అధునికుడైన కొడుక్కి పాతవానలూ ఉండటం అరుదు. పాతవ్యవస్థను మనః ప్రవృత్తుల కళ్ళ గట్టిందం మెలుగుగా ఉంటుంది.

'పరికావం' లో ఒకకవి పల్లివరుతో తనవృత్తాన్ని తీసుకుని కూతురు ముద్దుచెల్లిందే దేదైనా ఇప్పించమని విరిపించడం, ఎల్లివరు అంగీకరించక పోవడం, కవి ఆవేదనతో అక్కడే చవిపోయాక పల్లివరు పరితపించడం ఇతివృత్తం “అయ్యా పల్లివరుగారూ, నేనే నండి, కవిని, కట్టెవల్లని, మీరు కడుతేనే మరణించేముందు ఒక్కమాట” — అని కవి గారి ఆవేదనను చక్కగా చిత్రించాడు “ఈ అనంత విశ్వంలో, ఈ రాత్రివగలు, ఈ వెనింగ్ మార్నింగ్ మ్యాప్ పేపర్లలాగ తెగ ప్రింటయి పోతుంటే, ఎక్కణ్ణుంచి తెచ్చిపెట్టను డబ్బు? కొనేవారేరీ వన్ను తినేనేవారేగావీ” అన్న పల్లివరు మాటలు సమంజసంగానే తోస్తాయి. అంతమాత్రాన “పల్లివర్ల వక్క విషయాలనుంచి తప్పించుకునే మార్గం వాచేతి లోనేఉంది కాని విస్తుమాత్రం విడిచిపెట్టను విస్తు బెంగలాగ చుట్టుకుంటాను, విన్ను అప్పులాగ వెంటాడుతాను” అనడంలో కొంచెం లేదు, శేవలం మాలిని పొన్నవం తప్ప.

దినసరిలో “రకనాలతండ్రి” అధిక ఇబ్బందులవల్ల నైవేద్యపు చదువలేని కుటుంబ భారాన్ని మోయడానికి ఉద్యోగాని కంటికిరించిన యువకుడి చిత్రణ, రచయిత వ్యవస్థలపై ఒకరాన్ని వెక్కుబుక్కి, కల్లాలకూర్చులోమా భావవ్యక్తికరణలోమా ప్రత్యేకత విలక్షణతతో వానికి ప్రయత్నిస్తే ఉత్తమ సాహిత్యాన్ని సృష్టించి ఎంతైనా రాణించడానికి అవకాశం ఉంది.

—“వల్లవరెడ్డి”

కృష్ణాంజలి

(కథానికల సంపుటి)

రచన : శ్రీ కొంతి కృష్ణమూర్తి
వెల : భూపాయి

ప్రతులకు
యశోధర పబ్లికేషన్సు,
మామకూడ, వరంగల్.

ఈ సంపుటిలో 12 రచనలున్నవి.

'విష్ణుమకర్మ'లో - ఒక ఇమ్మారెమ్మ ఏజంటు రైల్వే-ప్రయాణంచేస్తూ తాను జవ గాను రైలు ప్రమాదంలో ఎలా బ్రతికిందీ తెలుస్తూ నిజంగా తాను చనిపోతే బంటులానికి దిక్కుమిటనే దాదాలో వెంటనే ఇమ్మార్ చేయించి, ఎలా ఏజంటుయిందీ వెల్లడిస్తాడు. అందర్నీ ఇమ్మార్ చేయమని వలచు ఇమ్మూ ఆ సూచన తన స్వార్థానికి కాదంటాడు.

ఈ కథలో చిట్టచివరన అతను ఏజంటువీ తేలిపోయి అంతటితో కథ వెంటనే అగి పోతే చాలా దాగుండేది ఇక అతను ఏజంటువీ తెలికాక కథ వడవడం అంత వట్టుగాలేదు.

'గింజలు మిగిలాయి'లో తనదాకం ఎంతో మందినవి విశ్వసించిన దాదాయ్య - అమె మెకానిక్ లో లేచిపోయిందని విన్నాక 'గింజలు మిగిలాయి' అనడం అతనిపాత్ర పోషణకు విరుద్ధమనిపించింది.

'వివాహిక' - చిత్రమైన కథగావుంది. కృష్ణప్రసాద్ చిన్నప్పుడు తా వసుకున్న ప్రభావతని పెళ్ళాదిలేకపోతాడు. తీరా అతను పెళ్ళి చేసుకుందా మమకునేవరికీ ప్రభావతని విశంతు వస్తుకుంది కరణాలయంలో అవిడను చూస్తాడు. అయితే ఇతన్ని చూడగానే అమె కరణాలయం వదలిపోతుంది. ఎలాగో కల్చుకొని కృష్ణప్రసాద్ అమెను పెళ్ళాల్తాడు అయితే "అలాప్రతి ప్రభావతని అతనిచేత చేతిలో చెయ్యి వేయించుకున్న విషయం ఎవ్వరికీ తెలియదు - అమెకీ, అతనికీ తప్ప అనాడే అమె వివాహిక" అని అనిపించాడు.

మరి - నిజంగా ఇదే ఇష్టమైన వివాహమని అలా అనిపించారో లేక అసలు అమెకు ముందే పెళ్ళి కాలేదో తెలియదు. పెళ్ళి కాలేదవటానికి అవకాశంలేదు. ఎందుకంటే - అవిషయంలో ఎంతో కథ వడచింది, అయితే - కరణాలయంలో కృష్ణప్రసాద్ కనబడగానే అమె ఎందుకు పారిపోవలసివచ్చిందో అర్థంకాదు

'నమస్క తీరింది'లో ప్రముఖ నమస్కను వరిష్కరించడాని కొక మార్గం చూపాడు. అతనిద్వారా నమస్కం కట్టిన చాక్లెట్ కట్టాలతో పెళ్ళిళ్ళు చేయలేక ఒక ఎత్తు ఎత్తుకాదు. ఆ పూళ్ళపైన్ను బ్రహ్మచారియైన ఖదీవంతులను ట్యూషన్లు తుడిచి - అతను తన పెద్ద కూతురును లేవదీసుకుపోయ్యే అవకాశాలు కల్పించి అతను పెళ్ళిచేస్తాడు. కట్టాల నమస్క తీరడానికి కల్పించడం ఈ పెళ్ళికి అవలంబిస్తూ రసవదం, అవలంబించడం ఎంతవరకు సహజం, నమంజనమో మది :

'వేపవి వగలు'లో అన్యతీర్పడానికి నీతయ్య మిట్ట మధ్యాహ్నం రిజలాగి అలసి చెట్టుకింద వరుకుంటాడు తీరా లేచి చూచేవరకు లారీ గుడ్డుకొని రిజవక్రం పూడినట్లు కనిపిస్తుంది అప్పుడనుకుంటాడు, ఈ రిజ జీవితం వద్దు, వల్లెటూరి కూలే నయమని ఈ కథలో రిజవృత్తిని భయంకరమైందిగా చిత్రించ దలచుకుంటే ఆ పని నెరవేరలేదనాలి

'చరిత్ర వునరావృత మవదు' అనేది కథ అనిపించుకోదు ఒకవి అనుభవంలో చెప్పుకోదగ్గ ప్రత్యేకతకూడా లేదు - శిర్షిక కోసం విషయాన్ని మలుపుకోవడంకన్న రక్తంవ వుండాదు కనుక తననెవరూ పరిగా చూడరని వాదించే కేశవరావును గ్రాహ్యం అమ్మాయి ప్రేమించి పెళ్ళాది 'చరిత్ర వునరావృత' మవకుండా తోడ్పడుతుంది

'కుమార సంభవమ్'లో తనను రెండేళ్లపాటు ప్రేమగా చూసుకున్న భర్త మర్యాదలో మరోలా ప్రవర్తించడం సహించలేని కాండ - తిరిగి భర్త ప్రేమకోసం విల్లవాణ్ణి కనిపూడా ఆ ప్రేమను సంపాదించుకోలేంపోతుంది కొడు రెండుకు వుట్టిపట్టని దుఃఖిత్తూ కూచుంటుంది.

ఇందులో భర్తనంది కారద విజుగా కోరేదేమిదో అర్థంకాదు పైగా - విల్లవాడు కిరిగితే భర్త బిందెపబడదని రత్నమ్మపిన్ని వలహా చెప్పగానే కారద నెలకప్పుడం చిత్రం

'శ్రీదేవి' - విల్లయజమాని అందారి భార్య ఎన్నడూ పరాయి మొగాదీతో మాట్లాడి ఎరుగిడు అయినా - మొట్టమొదటిసారి సరికొత్త గుమస్తా పంజీవరావును చూసి మహా వరిదయంగా మాట్లాడి నుండాన్ని ఏప్పించుకుంటుంది చివరికి తాను భర్త కన్యాయం చేశానని తెలుసుకొని కాశీకి వెళ్ళిపోతుంది.

'పారిలాళ్ళ ప్రేమచిహ్నం'లో - తాతమహల్ ముంతాజ్ ప్రేమ చిహ్నంగాగాక, వేలాది కార్మికుల కష్టపరింగా చూడమంటున్నారు.

'నిరీక్షణ' చక్కచి చిన్నకడ ఒకామె రెండేళ్లనుంచి రోజూ బిసాకోసం పోస్టాఫీసు కొట్టుంటుంది ఎలెక్షన్ల ఓటు చేసినప్పుడు ఎవరో మనియార్డరు సంపుతామన్నారని దాని కోసం నిరీక్షణ చక్కావుంది

'వెలుగు వీడలు' - వ్యగతమాలి. యుద్ధ మయిపోయాక ఒకకవి పూసలు వర్ణించుకొని

'రాగ్యుగర్'లో మహమ్మద్ కులీ కుతుబ్షా భాగ్యవతి అనే యువతిని ఎలా ప్రేమించి, పెళ్ళాది, వల్లెపాపాపి చేసింది పరిత్రాధారంతో కథ అల్లాడు. ఆమెపేరుతో తయారైన వగరమే హైదరాబాదు.

మొత్తమ్మీద ఈ కథలలో కిల్పించేది పరిగిదా. ఇవి అసంకృత్యకరంగా వున్నాయనాలి.

— 'కె'లెన్' —

హృదయేశ్వరి

రచన

ప్రచురణ :

శ్రీ తల్లావజ్రుల శివశంకరశాస్త్రి

సాహితీ సమితి - రేపల్లె.

వెల ధూపాయిన్నర

శ్రీ శివశంకరశాస్త్రిగారు సాహితీ సమితి వరాహకులుగా, భారతీయ విదేశీయ భాషలలో, శిల్పిచిత్రాది లలితకళలలో, అలంకారాది కావ్యములలో, వివిధ దర్శనములలో, కృషిచేసిన విజ్ఞులుగా ఆంధ్రసాహిత్య లోకమునకు చిరస్మరితులు అత్మాశ్రయ కవిత్వమునకు తెలుగు నాట బాధ్యులవేసిన కొందిమంది కవులలో శ్రీ శాస్త్రిగారు గణనీయులు. భావకవిత్వ కాలకు ప్రాతినిధ్యము వహించిన అయిదు, వది ఐదకావ్య సంపుటలలో 'హృదయేశ్వరి' ఒకటి. 'హృదయేశ్వరి' ప్రథమ ముద్రణము జరిగి కొన్ని అబ్జములు గడచినవి. మరల 1964 లో దాని 'వరివర్షిత పరిష్కృత పరిపూర్ణ సాకము' ప్రచురింపైనది

ఈ కావ్యములోని నాయిక లక్ష్మీ పదాంతిక నాయకుడు కవితే. అతని హృదయేశ్వరి కేవలము ప్రణయినికాదు ప్రణయదేవి కమలగర్భుని కంఠ కృంగాటకమున చెలగు వాగ్దేవి. 'కమలీయవన్యకాశ్రలలిత గైకొన్న భాగ్యలక్ష్మి' ఏ వట్టునను అగ్గిల మృతజను అవుదేని విప్రలంఘిణ్యుగారము ఏకకావ్యమున పరిపూర్ణమైనది

వన్నయలోని 'అక్షర రమ్యత' శాస్త్రిగారి ప్రతివద్యములో ప్రస్తుతముగా కనిపించును.

'స్మిత గండస్థల ప్రతిలింఘితార్చ
దివ్య శాఖిక యుగళ వందీప్తవదన
మండలమ్మ వెలింగెను మదనదేవు
రమ్యచైత్ర చతుశ్చక్ర రథమునాదె.'

ఈదృశములైన వద్యములు శాస్త్రిగారి మధుర ప్రౌఢ వద్య రచనా పటిష్ఠతకు మధ్య తునకలు

శాస్త్రిగారు క్వాచిత్కముగా తెలుగు పదములను, పలుకుబడులను ప్రయోగించుట, వీరి గైరిలో అత్యధికభాగము తత్వమవద విస్తమే. అయితే వీరు ప్రయోగించిన సంస్కృత సమాసములన్నియు పమర్థములు, శక్తిమంతములు 'మాను కీన వ్యరాశివ్యమాణవు', 'తరణి కిరణ ప్రలాస్పష్టతమము' 'ప్రమదణుటాక కాలయాపములు' ఇత్యాదు లిందుకు నిదర్శనములు.

దిత్య వ్యవహృతములైన ప్రియావ్య కన్యములకు మావ్యత కిల్పించి కావ్యములో ప్రయోగించినారు శాస్త్రిగారు. ఒకచోట 'ఐందరు కార్యలోని వీరరేఖను ప్రాసించి తూడు డుంటి' అనిరి. మరొకచోట 'అంగ్ల జాదామపర్యోప హారి' అనిరి. అవ్య దేశ్యములను, నిత్య వ్యవహృత కన్యములను ఒక గభీరభావమును ప్రకటించుటకు సామాన్యముగా కవులు

ప్రయోగించడు. ఇట్టి శబ్దములు ప్రయోగించినచో భౌతికవోచి, రసభంగము కలుగునను అభిప్రాయముగూడ సువ్యాప్తము శబ్దప్రయోగ భవతలైన శాస్త్రిగారి లేఖనీ యితములగుట వలన వ్యావహారిక పదములు గూడ రసాన్వదములైనవి.

శాస్త్రిగారు సంప్రదాయవిద్యమైన పద్యవలతోపాటు విమాత్సరిత్యవలగూడ చేయుదురు. అతని ప్రణయదేవి శైలికము 'వానవసుజీవ్యునిచ్చటా భామర' మనిరి 'విశ్విజితమాల దీపితి మ్నిగ్ధ'మని సాగదీసిరి. ఇంతవరకు క్రొత్తదిన మేమియు కప్పించదు తరువాతి పంక్తి 'ఆ కళిందనుతాకరంగాభిరామము. - దీనిలోని కల్పన విమాత్సరము, అతిరమ్యము

'పక్ష్యము' లో శాస్త్రిగారు వ్రాసినట్లు "స్వాదుపరాజ్ఞులులు కానివారెల్లదను కావ్య వశవయోగ్యులు అయినను మహావిమర్శగాములు, పద్య గ్రంథన రహస్యతేత్రులు. ప్రాకృతీ తీపి సాహిత్య పరిజ్ఞేతజ్ఞులు, తామకలాప్రసీదులు, అరోగ్యవంతులు వగు ఆర్యోహృదయులే స్వారస్య విద్వారులు" నైవాతే 'హృదయేశ్వరి' కావ్యరసాస్వాదన పనుధులు. ఉపరి శ్రోత్రిములైన అంశములలో ఏది లోపించినను ఈ కావ్యవశమము వలన సమగ్రమైన రసానందము కలుగదు

—“సింహేంద్ర”

పు న ర్న వం

శ్రీ దాశరథి గేయాం సంపుటి.

1 శ్రీమదైశాన 115 పుటలు.

దేశోద్ధారక గ్రంథమాల ప్రచురణ.

వెల రు 1-8-0

హైదరాబాదు.

ఇరవైయేడు శీర్షికలు గల యీ గేయసంపుటికి ప్రకాశకుల "మనవి", గ్రంథకర్త "మనసం" లో పాటు, కవి పరిచయమూ, పొదోహితా అతవరచి వేరారు

'మనసం' లో కవి స్వగత వదనాలు వారి కవిత్వాప్రకృతి విర్వవనాగా ఉన్నవి

'కాత్తమాట కాదు కాని ఖేతలోంచే రాస్తుంటాను. ఖేత లేనిది రాయలేను. అది నాకు వరం. వెనక్కి చూడడం రాక, ముందుకు గూర్చి నీతిలేక, పర్వతానంతో ఇష్టంవచ్చినట్లు చేస్తుంటాను. నష్టపడతాను. బహు ఉద్రేక ప్రకృతి' అని ఒక విర్వవనం.

'ఏదో చెప్పిందే కోర్కె; చుట్టప్రకృతి మనుషుల్లో, వాళ్ల శ్రేయాకలాపాల్లో అనర్తి. కనకలోలోకంలో కనకదేవి లోకంలో కాంక్ష; అకారం మీద అనురాగం. ఈ నాలుగు గుండెలు కప్పించి కలం చేపట్టేస్తాయి'. అని వారు కలం వట్టడానికి అలంబనమైన పన్నువులు పేర్కొన్నారు.

వీరి కవికారచనలో మంచి అనేకం ఉంది; ఉదేకం ఉంది. మానవత్వం మీద మమకరించి ఇవే వీరి చేత యీ చందస్సులు వ్రాయబడ్డాయి. కవిక చెప్పించాయి.

వీటిలో వెలువడిన బావాలు పరిశీలిస్తే - కవివాక్యంలోనే ఉదాహరించిన గుణాలే కవిశిక్షా యి అవి అచ్చంగా సొంత అనుభవాలు; ఇతరుల అనుభవాలు, వ్యక్తి న్యభూతి గల చుట్టరికం, ప్రకృతికి మనకూ గల పారస్పరిక బాంధవం, సవస్థపై కోపం కన్నీటి; ఈ అయిదు కవికాసౌధరచనకు వాస్తవాత్మంలో తోడ్పడతాయి."

"అమృతానికి అమైదికం కవిత్వం" అని "కవిత్వం మనస్సుల్ని అణుకుతుంది" అని కవి విశ్వాసం. అందుకే - 'ఇక్కడ ఆకాలంలో నైనా సవంకం వచ్చి దివ్యైక్యమంది' అంటారు. 'ఇక్కడ అంతరాల్లో వున్న సవత్వం మొగ్గ తొడుగుతుంది' అంటారు. అందుకే 'పునర్జనం' అని తన కవికా పద్యపుకు నామకరణం చేసుకొన్నారు

ఈ సంపుటలో వెలువడిన చందస్సులు - అనేక పత్రికలలో ఇదివరకు వెలువడినవే. ఎక్కువ భాగం - పదుకారిక సమస్యల గురించి. జరుగుతున్న చరిత్ర గూర్చి వ్యాఖ్యలుగా వెలువడిన పద్యరచనలు ఇవి గేయాలు అనడానికి వీలులేదు పాడుకోవడానికి వీలైనవాటినే గేయాలు అనవచ్చు కొన్ని మాత్రాచందస్సులలోను, కొన్ని వ్యేర్యాచందస్సులోనూ ఉన్నప్పటికీ వీటిని గేయాలు అనేకంకె, చందస్సులవదం సముచితమేమో! ఇవి అ యూ సమయాల్లో జరిగిన అంకాలమీద వ్యాఖ్యలు అవడం చేత - ఒక్కొక్క రచన చేసిన తేదీ ఆ రచనక్రింద వేస్తే అప్పటి సమకాలీన పరిస్థితులు అనగాహన చేసుకోవడానికి వీలయ్యేది. రెండవ ముద్రణలో - ఈ చేర్పు చేస్తే బాగా ఉంటుంది

కొన్ని కొన్ని రచనల్లో, శ్రీ శ్రీ ప్రభావం కనిపిస్తోంది 'బాల్యం' అనే రచనలోనూ, 'మన్తీష్కంలో' లేదా 'లేటి' 'అశ్రుదీపం' వీటిలోనూ 'శ్రీ శ్రీ' పంక్తుల ప్రతిభలు వినిపిస్తున్నాయి. ఈ రచనల్లో కొన్ని కవి గొంతు సరిచేసుకొని గుండె ప్రతి చేసికొని కవికా గానానికి ఉపక్రమించే కొత్తలో చేసినవని స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. ఆ కొత్తలోంది జయలువెడలి కవి తన కంలాన్ని విప్పి పాడిన తర్వాత, తన వ్యక్తిత్వాన్ని బాటుకొన్నాడు.

" గతాన్ని కాదనలేను

వస్త్రమానం వస్త్రవతోను

భవిష్యత్తు పదలుకోను

కాలం నా కంఠమాం

నా పేరు ప్రజాకోటి

నా ఊరు ప్రజావాటి" ఇది యీ కవి దీక్ష.

సురవరం ప్రభావరేణి గారిని గూర్చి వ్రాసిన అశ్రుదీపంలో ఈ కవి భావస్ఫూర్తి వికసించింది,

"ఒకవాటి పిశింకలో

ఊడినాడు మృదిబాగా

శ్వరా శివ్వంతో అవి
వ్యాపించె నన్ని రంగాలు."

ఈ గ్రంథవామ మయన రచన 'పునర్నవమ'లో వీరి కవిత్వయాలు పెల్లరించారు 'మనవి మొహం వదిన వృక్షంమీద యౌవనం చిగిరినదం, 'అకాశమంత యెత్తు కోర్కెలన్న అశః పాతాళంలోకి తొక్కి లోకాన్ని అమాంకం మింగేయగల శక్తిని అన్వించడం' 'పక్షయిన అకాశైలం నెత్తమ్మలచెంత నిలిచి వద్యాల పాపురాళ్ళు విహరించులోలి వివరణం' - వీరికి పునర్నవంగా కవిపిస్తుంది. మున్ముఖమైన భావాలను, మనుకోమలమైన పదాలలో ఇమిడించే కవి ప్రజ్ఞ 'అమందితం' వంటి రచనల్లో పంక్తిపంక్తిలోనూ పరిష్కృతమై యుంది.

మాట్లాడవి మల్లెమొగ్గ
మాదిరిగా వడచిరా
వికృష్టం ఎరుగవట్టి

విన్ను గవత వడచి పో : అవి అవ్యవిస్తున్నాడు.

ఈ కవికి రావమీద, భావమీద, శబ్దచిత్రావమీద మంచి అధికారం ఉంది. కనుక - కొన్ని విదేశీవదాలు వాడి, వీటిచేత తీయవైన శేషతెనుగును గాటువరచ వనవరంలేదు. స్వేచ్ఛా తందస్యలు. గద్యవద్య రచనలూ చేయడంలో 'దాశరథి' చేసిన ప్రయోగాలు ఒకవేల రూపకానికి ఈ పంపులం ఉపకరిస్తుంది. పునర్నవమ—విజయ వసు : పునః పవమే :

శ్రీ ర బిం దు వు

నేరెళ్ళ పాంబమూర్తి (తొలిరచన)

‡ క్రాస్ నైజాలో 32 పుటల పద్యపంపుటి

పెరి అరణాలు.

వయవాద గ్రంథకర్త పేరున తల్లిప్రోలు వ్రాయవచ్చు

ఈ పుస్తక పరిరయం కొత్త పత్యనారాయణ చొదరిగారు చేస్తూ వ్రాసిన వాక్యం పరిశీలించడగింది, 'దిక్పాచికముగా మెలుగులు గుణాశించనేర్చిన- ఈ రచనను అవలంబ ముగా తేవకొవి ఇతోధికముగా ఈ గ్రంథకర్త రాశించగలడని యాశించును,' కాకీ కృష్ణా తొడ్లకు దోచూ పెంకవిస్తామిగుప్త. తదితమళ్ళ కోటిశ్వరగుప్త గార్లు పద్యల్లో అశీర్వాదనలు చేశారు. తర్వాత కవిగారి అంకిత పద్యం, కృతికర్త ఫోటో, ఇంకా ఇష్ట దేవతాస్తూతి మొదలయినవి ఉన్నాయి. ఇవన్నీ చందోబద్ధమైన పినపద్యాలతో, గీతపద్యాలతో కూర్చినవివస్య. వీటిలో రచనద్రిగల భావరచన ఒక్కటి కవిపించదు. 'హంపి' గూర్చి, 'అణంకా-పిల్లెలాయి' గురించి వీరు వ్రాసిన పద్యాలు కొదాలివారి పద్యాలను, శాపువాగారి పద్యాలను ఇవనకం చేస్తున్నవి. 'శివ' గూర్చి చెప్పిన పద్యాలలో

తికి లేదయ్యెను రాజకీయముగ మద్దీనిందు విశ్వాసి. దీ
నికీ వద్దంతుల నొత్తిగించి దయరాసి మంత దామోదరా :
దామోదర మతులం గల యీ కళకానికి 'దామోదరీయం' అని పేరు పెట్టారు.

గుచ్చుకోని ముళ్లు

(పిడుచిన్న కథల వుత్తరం)

శ్రీ శ్రీమద్రైజులో 45 పుటలు

రచన

వెల పావరా

నాయుడు వేంకట నీతారామమూర్తి

అలమూరు, తూర్పు గోదావరి జిల్లా.

ఈ కథలన్నీ 'జనవాక్యం' అనే పత్రికలో ఇదివరకు వచ్చినవేనట. పత్రికలో
కాళ్ళారికంగా రచిస్తున్నవానికి వీలైన ఈ కథలు వుత్తరరూపం దాల్చినవనిన విశిష్టత
వందుకోలేదు ఈ కథల్లో, ప్రతిదాంట్లో రచయిత ఒక పీఠి చెప్పడానికి ప్రయత్నించాడు.
భర్తలను అనుమానించే భార్యల గురించి, బ్రాతెల్ల ఆటలోని వస్త్రాల గురించి యీ కథకుడు
మంచి కథలే వ్రాశాడు ఏ కథ అయినా ఉత్సుకత కలిగించేటట్లు చెప్పే నేర్పు ఈ రచయి
తలో ఉంది కాని కథా సందిధానం వడవడంలో గాని, పాత్రుల ప్రతిభలో గాని, సంభాషణల్లో
గాని, విషయ విస్తేరింలో గాని విగుప్తతెచ్చే నేర్పులేదు ఇంకా బాగా పాదకం చేస్తే కప్పు
యీ రచయిత కవ పితలు అచ్చుకి తేటండా ఉంటే - మంచికథలు వ్రాయగలడేమో,
ఇటువంటి ఉత్సాహపంతులయిన కథకులు ఎవరైనా తెలిసిన మంచి కథకుల వద్దగాని, విమ
ర్శకుల వద్ద గాని కథా రచనావిధానం 'పెక్కిక్' నేర్చుకుంటే మంచి కథకులు కాగలరు
కాని అటువంటి ప్రయత్నం చేయకుండానే గ్రంథకర్తలై పోతున్నారు అదీ ప్రమాదం :

వా ఫీ రా

(అజంతా గుహల వాతావరణంలో కల్పించిన కవల)

శ్రీ శ్రీమద్రైజుల 128 పేజీలు

రచన

వెల ఒక రూపాయి

నోరి నరసింహశాస్త్రి

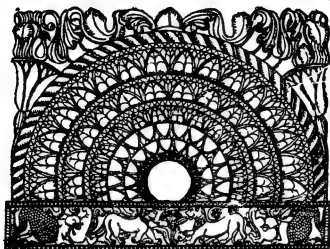
బొరుగుపాడు వారివారు, లేవల్లె.

చారిత్రక కవలలు వ్రాయటంలో చేయి తిరిగిన వారివారు, అజంతా గుహారామము
లలో జరిగినట్లుగాంచి ఈ కథ అల్లినారు. అజంతా వద్ద ప్రవహించే నది 'హమిరా' పేరుతో.
అది పార్వతమగువట్లు పురి పిల్లవంటి ఒక బాలికను పుట్టించేది ఆమె ప్రణయగాతను ఇతి
వృత్తముగా పేర్కొన్నారు. ఈ జుదికథకు తోడు 'కొండవ' అను చిట్టకాదుని జకవరచి చాటి

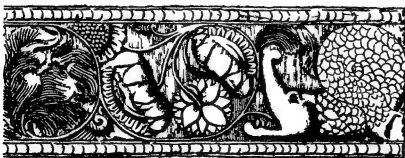
ప్రణయము, దాని అభావ వర్ణించినారు ఈ కథ కొంతవరకు మల్లికార్జుని చిత్రకావ్యము శ్లావకము చేయబడుచున్నది. ఇందు కథానాయిక ఒక అల్లరిపిల్ల, దీర్ఘ మొక్కులేని అనాథ. ఆమెను ప్రేమించిన యువకుడు కొండవ చిత్రకావ్యుడు చిన్ననాటి చెరిమిది ప్రణయముగా యాచించుకొన్నాడు 'వాహిరా' అనగా గుహలో బొడ్డాదాయుడు కుమార శ్రీనాథుని పోషణలో పెరిగిస్తూ అనాథలారిక ఆమెను పులకేళరాజుచూచి తన అంతఃపురములో తెచ్చిపెట్టు కొన్నాడు 'కొండపే' ఆమెను పోగొట్టుకొని రాచనగరు చేరి ఆమెను తిరిగి పంపాదిన ప్రయత్నించినారు. ఈ ప్రయత్నములో రాజద్రోహము చేసినారు శ్రీహర్షుని తన రాజనకు జరిగిన యుద్ధములో, తాను పేనావతిగా ఉండి వైరిమూలలో కలిసినారు చివరికి ఓడిపోయి, బంది అయి పడపు కోల్పోయినారు 'వాహిరా' కొండపై నుండి నేలకునికి ప్రాణములు తీసు కొన్నది ఆమెతో పాటు ఆకడును. ఈ కథను - 115 పుటలలో ఇముడించి, పాత్య పుస్తకముగా చేయబడుకొనెనను కాంక్షతో - ఏమో - రచయిత భార బుడించినారు ఎక్కడను శిల్పము చూపలేదు ఒక్కొక్కచోట ఇది చరిత్రవలెను, మరొకచోట ఉపన్యాసము వలెను నడచినది చరిత్రాత్మక నవలకు ప్రధానమైన తత్కాల వాతావరణము తెచ్చు ప్రయత్నము ఎక్కడను లేదు ఏదో కథ, ఎలాగో చెప్పివేయవలెను అను ద్యావకవ్య. అది పర్వాంగ సుందరముగా చేయవలెనను శ్రద్ధ రచయిత చూపలేదు ఈ కథ జరిగిన స్థలము 18వ శతాబ్దం. అది వచ్చిన కాలము పులకేళి, హర్షవర్ధనుడు, మహేంద్రవర్మ వీరి నమకాలిన చరిత్రను చూపుట, ఎంతవరకు నమచితమో చరిత్రకారులు చెప్పవలయును. ఈ కథ చదివి దాక్కురు పుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్యులుగాడు అనందించినారని రచయిత పరిచయములో చెప్పుకొన్నాడు. విద్యార్థులకు, పాఠకులకు అనంత సంచారమును జీవద్దక హృదయములలో గొంతవరకైన హత్తుకొన చేయగలిగినచో తన ప్రయత్నము కృతార్థమైపట్లు పరిగణించునని రచయిత అన్నాడు ఈ కథ పూర్తిగా చదివిన తరువాత వీరి ప్రయత్నము విఫలమైనదని పాఠకులు చెప్పక తప్పదు దీనిని పాత్యగ్రంథముగా చేయవలెనను కోరికకంటె ఉత్తమ భారితిక నవలగా వ్రాయు ప్రయత్నము రచయిత కనబరచినచో అది నెరవేరి యుండువేమో ? ఈ కథకు మూలాధారమైన 'వద్యపాణి బుద్ధుని' అనగా చిత్రములో మలచిన వల్లపిల్ల బొమ్మ వేసియుండవలసినది ముఖవక్రముగా వేసిన రేఖాచిత్రం లోని దీర్ఘదృశ్యముకంటె ఏ బొమ్మయు లేకున్న యీ పుస్తకము కన్నుల కింపుగా నుండేదిదేమో. 'నారాయణభట్టు' 'ద్రుద్రుచదేవి' రచించిన నవలాకర్త కలమునుండి ఇటువంటి రచనవచ్చుట ఏ పాఠకుని కైనను ఆశాఙ్కము కలిగింపకమావదు

— 'శ్రీ వాత్సవ' —

అర్ధవృత్త పద్మబంధము
—అమరావతి

శిల్ప తోరణము
—అమరావతి

హైదరాబాదు హిందీ ప్రచారసంఘము

1958 జనవరి నుండి మే చివరి వరకు చేరిన సంఘసభ్యులు.

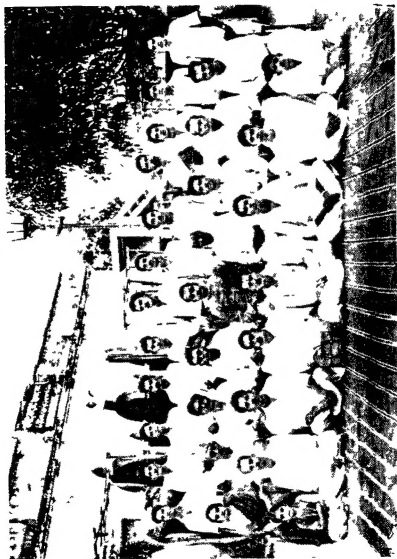
యావజ్జీవిత సభ్యులు రూ 250-0-0

1	శ్రీ బాలకృష్ణ రాహోజీ	హైదరాబాదు
2	శ్రీ యన్. వి. యన్ వేంకటారావులు	సికిందరాబాదు
3	శ్రీ గౌరి హర్షారావు	సికిందరాబాదు

సాధారణ సభ్యులు రూ 10-0-0

1	శ్రీ ఆం శంకరయ్య	హైదరాబాదు
2	శ్రీ మధుసూదన చతుర్వేది	..
3	శ్రీ శర్మింజరి రామనింజరావు	..
4	శ్రీ పి. నక్కనారాయణ రెడ్డి	..
5	శ్రీ జగ్గిమోహన్ రాజ్ చతుర్వేది	..
6	శ్రీ వేమూరి అంజనేయశర్మ	..
7	శ్రీ గౌ. జి. యన్. మేయర్జీ	..
8	శ్రీ రామకృష్ణ దూత్	..
9	శ్రీ జె. కె. ప్రాజ్ఞానరావు	..
10	శ్రీ ధీరేంద్ర చౌదరి	..
11	శ్రీ జ్ఞానచంద్ చౌదరి	..
12	శ్రీ ఎస్.ఎం.ఎం. చౌదరి	..
13	శ్రీ ఎల్.ఎల్.ఎల్. పాదోన్	..
14	శ్రీ ఆర్.ఎం.ఎం.ఎం.	..
15	శ్రీ శేషనారాయణ్ బాల్	..
16	శ్రీ లోకేశ్వర్ బాల్ కవాయీ	..
17	శ్రీ తూము రంగారావు	..
18	శ్రీ కాశీ చంద్ గుప్త	..
19	శ్రీ రాజ్ కర్ణాటక	..
20	శ్రీ మునింజరి	..
21	శ్రీ రాధాకృష్ణ శోషి	సికిందరాబాదు
22	శ్రీ రమణరాజ్ కిరాకియా	..
23	శ్రీ రామేశ్వర్ కృష్ణయ్య	..
24	శ్రీ యం. లాల్ ముద్ర	..
25	శ్రీ పి. నారాయణ	..
26	శ్రీ పి. రంగపాండు	..
27	శ్రీ పి. జె. వీరేశం	..
28	శ్రీ డి. జగదీశ్వరయ్య	..
29	శ్రీ జూదారి వీరేశం	..
30	శ్రీ జూదారి జగదీశ్వరయ్య	..
31	శ్రీ గుంటుల్లి రాజగోపాలం	హైదరాబాదు
32	శ్రీ యరపాపి వెంకట సరదారెడ్డి	తెల్లంపాడు
33	శ్రీ చతుర్వేదుల సీతారామయ్య	ఖమ్మం జిల్లా
34	శ్రీ సోమనాథ్	గుల్బర్గా
35	శ్రీ వేమూరి నరసింహశర్మ	జనగావ

Acc. No.....
Date.....

Edited, Printed and Published by V Anjaneya Sharma, 327 Residency Road
Hyderabad-Dn. & Printed at Ajanta Printers, Mahakali St., Secunderabad.

